

Seha Meray'ı sevgi ve saygıyla anarak.

SÈVRES'E KARŞI ANADOLU'NUN BİR YAYINI

Birkaç ay önce, elime, 52 sayfalık, imzasız, eski yazı bir risale geçti : aynı ucuz kâğıttan yapılmış kapağı üstünde *Türk Muahede-i Sulhiyyesi ve Mahiyet-i Hakikiyesi* (1336 - Ankara - Vilâyet Matbaası) yazılı, 48 sayfa metin, sonra bir "hata ve sevap cetveli", arka kapağı boş, boyutları 22 x 14 cm. Milli Kütüphane'de mevcut mu diye sordurdum. Bu kitapçık yoktu, ama aynı metnin iki ayrı basımı vardı. Biri soluk eflâtun bir kapak içinde (arka kapağı kopuk), yine 48 sayfalık, 19 x 14 cm. boyutlarında, Trabzon Türk Matbaası'nda basılmış (1948 A 1662 sıra sayısı ile kayıtlı); öteki 40 sayfa (Ankara bas-kısının boyunda) ve Kastamonu Vilâyet Matbaası'nda basılmış (1956 A 70 - bu nüshanın Milli Kütüphane'ye Hoover Library fazlalarından gönderildiği anlaşılıyor).

Bu kitapçığın yeni harflere çevrilerek yayımlanmasının, hem merhum *Seha Meray* hocamızı anmak için uygun düşeceğini hem de onun yakın tarihimize tuttuğu belgesel ışığa ufak bir katkı olması bakımından yararlı bulunabileceğini düşündüm. Metnin çevrim yazısını Firdevs Altiner Hanım yaptı, Sèvres üstüne bir kitap hazırlayan meslekdaşım Doç. Dr. Oral Sander de bununla yakından ilgilenerek müsvetteleri temize çekti. Kendilerine içtenlikle teşekkür ederim. Benim hizmetimse, yeni harfli metni aslıyla karşılaştırmaktan ve şu kısa sunuşu yazmaktan ibaret.

Türk Muahede-i Sulhiyyesi imzasız yayımlanmış olmakla birlikte, yazarı (Emekli Ord. Prof) Y. Hikmet Bayur'dur. Bunu, Halide Edip [Adıvar]'ın İngilizce anılarındaki şu sözlerden anlıyoruz : "Hikmet Bey bu antlaşmanın hükümlerini basitleştirerek açıklayan pek güzel bir yazı yazdı ve memlekete bunun kötü anlamını göstermek için elinden geleni yaptı. Çünkü Hikmet Bey, kendisine Komünist demekle ve Komünist bir yönetimin en iyi yönetim olduğuna inanmakla birlikte, paradokslu bir biçimde, Türkiye'nin yalnız Batı'dan değil,

Rusya'dan da bağımsız olmasını isteyebilecek kadar Türk kalmayı başarmıştı. Ve bu, bir Komünist için görülmemiş bir şeydi." (*The Turkish Ordeal*, New York, 1928, s. 173-74.) Bu yapıta, başka herhangi bir kaynakta değinildiğini görmedim. Söz konusu kitapçığı yazdığı sırada, Ankara'da Hariciye Vekâleti Umur-u Siyasiyye Müdürü olan Sayın Bayur'un o zaman niçin imzasını koymadığını bilmiyorum; kendisi, yıllardır Türk Tarih Kurumu'nca yayımlanmakta olan *İnkılâp Tarihi* ciltlerinde, sırası gelince, herhalde bunu açıklayacaktır.

Mete Tunçay

Basıma hazırladığım bu yazı yayımlanıncaya kadar geçen sürede, Hikmet Bayur da vefat etti. O bakımdan, belgenin yazarının belirlenmesi önem kazanmış oluyor.

Orijinal Ankara basımının sayfa numaraları, metinde parantez içinde gösterilmiştir

M.T.

TÜRK MUAHEDE-İ SULHİYYESİ VE MAHİYET-İ HAKİKİYESİ
BİR MİLLET NASİL ESARETE ALINIR

Medhal : MÜTAREKE

Düşmanlarımız tarafından bize teklif olunan muahedenin ağır aksamını tetkikten akdem ne gibi şerait dairesinde mütareke aktettiğimizi ve bize verilen sözün ne surette nakzedilmiş olduğunu hatırlatmak istiyoruz. Bu suretle düşmanlarımıza ne dereceye kadar itimat caiz olduğu bir defa daha tezahür eder.

Düşmanlarımız zümresine iltihak etmiş olan Amerika Reiscumhuri Vilson 11 Şubat 1918 tarihinde irad ettiği meşhur nutkunda şu sözleri sarfetmişti :

“Badema milletler ve vilayetler birer pazarlık mevzuu olmamalıdır; bunlar âdi emval-i menkule veyahut bir oyunun; düvel-i muazzama arasında minelkadim mevcut olup artık tamamıyla tefesüh etmiş bulunan muvazenet oyununun taşları gibi hâkimiyetten hâkimiyete geçmemelidir.”

“Bu muharebede milletlerin menafi ve fevaidine yaramayacak ve rakip devletlerin müddeaları arasında âdi bir madde-i tesviye veya itilâf olacak surette, araziye ait mukarrerat ittihaz edilmemelidir.”

“Mürur-u zamanla Avrupa'nın ve binnetice bütün dünyanın sulhunu bozmağa müstait yeni ihtilâf ve münaferet sebepleri meydana getirmeksizin ve bu gibi (2) sebepleri idame etmeksizin kâbil-i icra bilcümle mevzu mütalebat-ı milliye kâmilen tatmin edilmelidir.”

İngiltere Başvekili Loyt Corç ise 5 Kânunusani 1918 tarihinde İngiltere'nin harp gayelerine dair irad ettiği nutukta bilhassa Hint Müslümanlarının teveccühünü celp için şu surette idare-i kelâm etmişti :

“Biz Türkiye'yi Türklerle meskûn olan Rumeli ve Anadolu'nun zengin aksamından taretmek için harp etmiyoruz.”

Amerika Reiscumhuri Vilson'un 14 maddelik sulh şeraiti meyanında Türkiye'ye ait olan 12'nci maddede şu serâhat vardı :

"Şimdiki Osmanlı İmparatorluğunun Türklerle meskûn aksamina hâkimiyet ve emniyet temin edilmelidir; lâkin halen Türk hâkimiyeti altında bulunan diğer milliyetlere, hiç bir surette tâciz edilmeksizin mevcudiyetlerinin muhafazasıyla beraber muhtar bir tarzda inkişaflarına da imkân verilmesi lâzımdır. Çanakkale Boğazına gelince, beynelmilel teminat tahtında bütün milletlerin gemileriyle ticaretlerine geçit olarak daimi bir surette açık bulundurulmalıdır."

Daha silâhımız elimizde iken bize verilen teminat bu şekilde idi; sulh aktetmek istediğimiz vakit Vilson'un 14 maddesini kabul ettiğimizi düşmanlarımıza bildirdik ve mütareke aktini talep ettik, düşmanlar dahi bu 14 maddeden İngiltere'ce reddolunan ve denizlerin serbestisine ait olan madde müstesna olmak üzere değerlerinin, binaenaleyh bize ait olan 12. maddenin kendilerince kabul edildiğini bize cevaben söylediler.

Bu teminat üzerine mütareke aktolundu ve Boğazlar açılıp ordumuzun silâhlarının bir kısmı düşmanlara teslim olundu.

Halbuki o vakitten beri düşmanlarımız ve bilhassa İngiltere bu vaadlerini (3) tamamen unutup bize karşı hiç hatıra gelmeyen zâlimâne bir siyaset takipetti.

İstanbul'da kat'iyen hakları olmadığı halde Türk münevverlerini hep tevkif edip Malta adasına nefyettiler, Padişahı tehdit edip İngilizlere satılmış adamları mevki-i iktidara getirerek Müslümanı Müslümana kırdırdılar ve sulh muahedesinde Loyd Corc'un 5 Kânunusani 1918'de verdiği söze ve mütarekeye esas teşkil eyleyen Vilson'un 12. maddesine mugayir olarak, İzmir, Edirne, Antep, Urfa, Erzurum vesaire gibi halis Türk ve Müslüman ekseriyetiyle meskûn olan yerlerimizi Yunan, Fransız ve Ermenilere vermeye kalkıştılar; zâlimane tecavüzler sayesinde İzmir ve Edirne şimdilik elimizden gitti ise de sair yerleri elyevm muhafaza etmekteyiz. Bir zamandan beri Antep ahali Fransızların bütün muhacematına göğüs gerip kendini kahramanâne bir surette müdafaa etmektedir.

Bu hadisat silâhımız elimizde iken verilen sözlerle, silâhımızı kısmen bırakıp Çanakkale Boğazını açtıktan sonra bize yapılan muameleyi pek iyi göstermektedir.

Sulh muahedesini bu kadar ağır olmakla beraber, yine bizi aldatmak için yapılan bir eser-i habasettir. Elyevm silâha sarılmış olan mücahitlerimiz silâhlarını terke edecek olsalar memleketimizin her tarafına serbestçe yayılmağa imkân bulacak olan düşmanlarımızı hatır ve hayalimize gelmeyen şenaatleri işlemeye hazırlanmış ve muahede ahkâmından bile pek ileri gitmeyi kararlaştırmışlardır.

Düşmanlarımızın sözlerinde ne kadar az durduklarına ve İslâm milletlerini ezmeye nasıl azmetmiş olduklarına diğer bir delil de Suriye vekâyiidir. Harp esnasında Suriyelilere ve Emir Faysal'a İngiliz ve Fransızlarca daima müttefik (4) nazarıyla bakılmış, bütün harb esnasında bilhassa Filistin'de cephemizin yarılmasını müteakip mumaileyhin düşmanlarımıza pek çok yardımı dokunmuştur. Fakat artık kendisine ve Suriyelilere bizi yenmek için hacet kalmadığından her milletin mukadderatını tâyin etmek hakkını haiz olduğuna dair vaz'olunan düsturun Müslümanlara tatbikinin caiz olmadığı ileri sürülerek Suriye Fransızlar tarafından istilâya uğramıştır.

Bu vekâyii hatırlattıktan sonra muahedenin en mühim ve ağır olan mevaddının tetkikine geçelim :

—Bizden Ayrılan Vilâyetlerimiz—

Bu muahede ile bizden ayırmak istedikleri vilâyet ve memleketler şunlardır : Edirne vilâyeti, İzmir vilâyetinin kısım-ı âzamı, Urfa ve Antep Sancakları, bütün Suriye, Irak, Hicaz, Yemen kıt'aları. Bundan maada Vilâyat-ı Şarkiyeden Erzurum, Trabzon, Van ve Bitlis vilâyetlerinden Amerika Reiscumhuru Vilson nerelerini münasip görürse Ermenistan'a verecek ve bunlara mücavir yerlerden dahi istediği aksamında asker bulundurmamızı veya istihkâm yaptırmamızı men edebilecektir. Vilson bu dört vilâyeti tamamen Ermenilere verse bile muahedenin 90'ıncı maddesi mucibince bizim hiç bir hakk-ı itirazımız olmayacaktır.

Bunlar tamamen bizden alınan yerlerdir. Bize kalan yerler dahi birçok kuyudâta tâbidir. Şöyle ki :

Hükümet-i Osmaniye'nin İstanbul'da kalmasına müsaade edilmekte ise de o kadar çok hukuktan mahrum ediliyor ki bunca asırlık Devlet-i Osmaniye padişahı orada bir misafir, bir sığıntı vaziyetinde bulunacaktır. Zira muahede mucibince İstanbul'da düşmanlarımızın bulunduracakları kuvve-i (5) askeriyyeye istinaden icra-yı hükmedecek müteaddit makamat ve müessesat ihdas olunacaktır. Makamat ve müessesat-ı mezkûrenin başlıcalarını zikrederim :

1 — Boğazlar Komisyonu :

Boğazlar meselesinde düşmanlarımızın nokta-i nazarı bâdema bu tarik-i bahrinin her devletin sefain-i harbiye ve ticariyesine daima serbest bulundurulmasıdır. Harpten evvel biz Boğazları daima bil-

cümle sefain-i ticariye için küşâde bulundururduk; yalnız sefain-i harbiyenin buradan müruru memnû veyahut müsaade-i mahsusaya tâbi idi. Bunda bizim hak ve menfaatimiz sarihtir. Zira payitahtımızı âni bir düşman taarruzundan masun bulundurmamak mecburiyetinde idik. Fakat unutulmamalıdır ki Boğazların sefain-i harbiyeye mesdu-diyetini en ziyade arzu eden ve bunun için en çok uğraşan yine İngiltere ve Fransa'dır. Vaktiyle bunlar Ruslar ile düşman oldukları vakit Rus filolarının Karadeniz'den çıkıp kendileri başka yerde meşgul iken Bahr-i Sefit'teki müstemlekât ve üssübahrilerini tehdit edememesi için bu şartı herkese kabul ettirmişlerdir.

Halbuki halihâzırda Rusya Çarlığı sukut etmiş ve Rusya'da artık fütuhât-ı askeriye emelini besleyen bir hükümet kalmadığından düşmanlarımızın bu korkusu zail olmuş ve onun yerine bilâkis harb gemilerini Karadeniz'e serbestçe sokup Anadolu, Kafkasya, Kırım ve sair Rus sevahilinde bulanık suda balık avlamak, Bolşevik hükûmetine karşı para ile itmaa ettikleri bazı ceneral ve serserileri saldırmak gibi arzular kâim olmuştur.

Bu sebepten dolayı şimdi Boğazları açık bulundurmamak istiyorlar. Bunu temin için İstanbul'da Boğazlar Komisyonu namında hukuk ve vezaifinden (6) zirde bahsolunan bir hükümet teşkil ve bu hükûmete bizim iştirakımızı uzun zamanlar için belki de ebediyyen men'ediyorlar. Zira, Cemiyet-i Akvam'a kabulümüz sırf düşmanlarımızın keyfine kalmış bir keyfiyettir.

Muahedenin 40 ıncı maddesi mucibince mezkûr Komisyon Amerika, İngiltere, Fransa, Japonya, İtalya, Yunanistan ve Romanya devletlerinin murahhaslarından müteşekkildir. Rusya, Bulgaristan ve biz ileride Cemiyet-i Akvam'a kabul olunur isek mezkûr komisyonda birer âzâ bulundurabileceğiz!

Muahedenin 42'nci maddesi mucibince bu Komisyonun kendisine mahsus bayrağı, teşkilâtı, bütçesi olacağı gibi rüsum-u muhtelif vaz'ı velhasıl Devlet-i Osmaniye'den tamamen müstakilen ayrıca bir hükümet hukukunu haiz bulunacak ve Boğazlarla Marmara denizinde seyrüseferé ait bilcümle umuru tanzim edecektir. Mümkün mer-tebe mahalli ahaliden mürekkep kendisine tâbi zabıta teşkilâtı olacak ve fakat işbu teşkilâtın kumandası ecnebi zâbitanına tevdi kılınacaktır.

2 — İngiliz, Fransız, İtalyan İşgal Kıtaatı Kumandanları :

Sulh imza edildikten sonra düşmanlarımız payitaht ve memleketimizden çıkmayacaklardır. Muahedenin 179'uncu maddesi mu-

cibince İstanbul şehir ve vilâyeti, İzmit sancağı, Bursa vilâyetinin ve Balıkesir sancağının aksam-ı şimaliyesi ve Biga sancağı inzibat nokta-i nazarından işbu kumandanların emirleri altına konmuştur. Zira oralardaki jandarma kuvvetlerine onlar kumanda edecek ve arzu ederlerse mezkûr mahallerde münasip gördükleri miktarda kendi askerlerinden bulunduracaklardır. Bu ecnebi askerın işesi bize aittir. Bu cihet muahedenin 178'inci maddesinin 3'üncü ve 4'üncü fıkralarında musarrahtır. Aynı maddenin birinci ve ikinci fıkralarına göre düşman kumandanları bâlâda muharrer mıntıkadaki bütün istihkâmâtı hedmettirecekleri (7) gibi mezkûr havalide top nakline yarayabilecek bilcümle şimendifer ve âdi yolları dahi tahrip ettirecekler ve bu tahribat için lâzım gelen masraf ise yine bizim sırtımızdan çıkacaktır. İşbu kumandanlar şimdiye kadar yaptırdıkları gibi kemâken milletin efrat ve münevveranını istedikleri vechiyle tevkif, hapis, nefi veya idam etmek hakkından mahrum edilmiyorlar. Elyevm muahede İstanbul hükümeti tarafından imza edildiği halde arzu ettikleri evleri eşyasıyla beraber işgal ve sahiplerini dışarı atmakta berdevamdırlar.

3 — İngiltere, Fransa, İtalya sefirleri dahi mezkûr devletlerin İstanbul kumandanları ile birlikte devlet umuruna hakk-ı müdahalesi olan bir komisyon teşkil edeceklerdir.

4 — *İngiliz, Fransız ve İtalyan mümessillerinden mürekkep Kontrol ve Teşkilât Komisyonları :*

Bu komisyonlar muahedenin tamamen tatbik edilip edilmediğini kontrol için bilcümle devairi ve bilhassa askerî devairi ve memleketin bütün aksamını teftiş etmek hakkını haizdirler. Bütün Osmanlı jandarma kıtaatının sevk, tevzi, idare ve istimali bu komisyonlardan birine, askerî komisyona aittir (madde 200).

5 — *Maliye Komisyonu :*

Bu komisyondan ileride bahsedeceğiz.

Görülüyor ki düşmanlarımızın ordu ve donanmalarına dayanan bu kadar komisyon, kumandan ve kontrol heyetlerinin yanında İstanbul'da ikametine müsaade edilen padişah ve vükelâsının hiçbir hüküm ve ehemmiyeti kalmıyor. Zira onların elinde jandarma ve asker gibi hiçbir kuvvet bırakılmıyor.

Memleketimizin bize bırakıldığı söylenen sair aksamı Fransa, İngiltere (8), İtalya ve Yunan arasında birer mıntika-yı nüfuza ay-

rılacak ve herbir kısımda jandarmanın kumandası (madde 160) o devlete münhasır olacaktır. Bu mıntıklar düşmanlarımız arasında çıkan ihtilâf hasebiyle henüz tâyin edilmemiş olup tarafımızdan inıazyı müteakip cereyan edecek müzakeratta tesbit edilecektir.

Görüldüğü veçhile sulh kabul edildikten sonra memleketimizin hiçbir kısmı tamamen bize kalmayacaktır. Bu husus ilerde daha ziyade tenvir edilecektir.

Bizden alınan yerlerle İstanbul gibi suretâ bizde bırakılan yerlerden biraz tafsilâtla bahsetmek isteriz :

1. *İstanbul* : Bu şehir altı asırdır bizim payitahtımız ve hilâfet-i İslâmiyenin merkezidir. Bunca zamandan beri Müslüman ve Türklerin emekleri İstanbul'u tezyin, cami, medrese, saray, çeşme, mektep gibi âsâr-ı ümran ile doldurmağa sarfolunmuştur. Orada ahalinin kısm-ı âzamı Türk ve Müslümandır. Emlâk ve emval-i gayr-ı menkulenin yüzde yetmiş Müslümanlardadır. Bizim bütün âli mekteplerimiz, bütün münevveranımız, memleketimize hayat verebilecek bütün müesseselerimiz, padişah ve ricalimizin türbeleri servet-i milliyemizin büyük bir kısmı hep İstanbul'dadır. Sair anâsır İstanbul'da şu zikrettiklerimize mümasil hiçbir eser vücuda getirememişlerdir. Buna rağmen düşmanlarımız bizim bu beldeye bundan sonra ancak bir sığıntı halinde ikamet etmemize müsaade ediyorlar. İstanbul'un bu şekle vaz'ına düşmanlarımız hiçbir sebep-i hukukî gösterememişlerdir. Buna bile bir şart koşuyorlar. Muahedenin 36'ncı maddesinde diyorlar ki : Eğer Türkiye mezkûr muahedeyi tamamen tatbik etmezse biz İstanbul'u ondan alırız. Bu suretle İstanbul hükûmetine şunu demek istiyorlar :

Erzurum, Trabzon, Bitlis, Van vilâyetlerinin halkı Ermeni (9) mezaliminin ne olduğunu Ruslar memleketlerinden gittikten sonra tattılar ve şimdi Ermeni hükûmetine tâbi olmaya katiyen razı olmayıp silaha sarılacaklardır. Sen, İstanbul hükûmeti, eğer onlar üzerine asker sevkedip onları kırmaz ve Ermenilere teslim muvaffak olmaz isen, biz seni ve Türkleri İstanbul'dan kovarız.

Eğer Antep ve Urfa sancakları ahali memleketlerini Fransızlara vermezler ve sen dahî asker gönderip onları cebren düşmanlarına teslim etmez isen biz seni İstanbul'dan kovarız.

Eğer bütün Anadolu ahali İngiliz, Rum, Ermeni çetelerine karşı boyun eğmez, onların mezalimini sessizce kabul etmez, silâhını ve malını onlara teslim etmez, muahedenin o ağır şeraitine katlanmazsa ve sen de o Türk ve Müslümanlara karşı düşmanlarıyla omuz omu-

za harbedecek Türk ve Müslümanlardan mürekkep kuvvetler gönderip onları ezmez isen seni İstanbul'dan kovarız. İlah...

İstanbul'u şimdilik güya bizde bırakmalarının hikmetini burada aramalıdır.

Düşmanlarımızın bu sahte müsaadelerinin bir sebebi daha vardır, bunu mükerreren İngiliz ve Fransız ricali beyan ettikleri gibi, İngilizler İstanbul'un kendileri tarafından işgaline müsadif olan 16 Mart 336 tarihinden beri bundan balıgan mâ belâğ istifade etmektedirler. O da padişah ve halifenin sarayını ve Bâbüâliyi zırlı toplarının tehdidi altında bulundurmamak arzusudur.

Bu sayede halife ve padişaha kendilerinin satın aldıkları adamları vükelâ yaptırır ve onları kendi memurları imiş gibi emirleri tahında kullanırlar. Eğer padişah bunu yapmamak istese onu İstanbul'dan kovmak ve İstanbul'daki bunca âsâr-ı İslâmiyeye vaz-ı yed etmek suretiyle tehdit eder (10) ve neticede meramlarına nâil olurlar. Halifeye zorla tayin ettirdikleri şeyhülislâmdan işlerine geldiği veçhiyle fetva alır ve geçen ilkbaharda yaptıkları gibi müslümanları birbirine kırdırtırlar. Nisan 36 bidayetinde Ferit Paşa hükümeti mevki-i iktidara gelip Anadolu'da İngiliz tahakkümüyle Yunan zulmüne boyun eğmeyenlere karşı şeyhülislâmdan fetva aldığı vakit bu fetvalar İngilizler tarafından (200.000)' nüsha olarak tab' ve padişahla şeyhülislâmın resimleriyle beraber Hindistan'a ve bütün âlem-i İslâma daha İstanbul'da neşrolunmadan evvel dağıtılmıştır.

Lüzumu taktirde Hint, Efganistan, Türkistan gibi sair memalik-i İslâmiye ahalisini dahi İngilizlerin işine geldiği gibi hareket ettirmek için esirleri olan halifeden fetvalar alacak ve bu suretle Makam-ı Hilâfeti İslâmı iğfal ile daha ziyade ezmek için âlet ittihaz etmeğe kalkışacaklardır.

Eğer tamamen mahvolmak istemiyorlarsa bütün Müslümanlar için halifeyi İngiliz esaretinden kurtarmağa çalışmak farzdır.

2. Edirne: Edirne şehir ve vilâyetinde halkın ekseriyeti Türkür; orada en son tetkikata nazaran (431.000) Türke mukabil 165.000 Rûm vardır. Arazinin % 84'ü Türklerdedir. Edirne şehri Osmanlıların ikinci payitahtı olup Sultan Selim camî-i şerifi gibi birçok mebâni diniye ve hayriye âsar ve imârat-ı Osmaniye ile müzeyyendir. Bundan maada Edirne'de hâkim olan Türk ve Müslüman medeniyetidir. Ahalinin kâffesi Hıristiyanlar bile Türkçe konuşur, Türk âdetiyle melûfturlar.

Orada ne kadar güzel âsar var ise hepsini Türkler yapmıştır. Harp esnasında düşmanlarımız evvelce de söylediğimiz vechile "her milletin mukadderatına hâkim olması" için harp ettiklerini söylediler. Loyt Corç da Türklerin Türkle meskûn olan Rumeli ve Anadolu'dan (11) kovulmayacaklarını söylemiş idi. Fakat biz, "bir kere Edirne halkına Yunan olmayı isteyip istemediğini sorunuz" dediğimizde düşmanlarımız bunu katiyyen kabul etmediler. Hatta "bir heyetle bu adetleri tesbit ediniz. Fransızlar tarafından yapılan istatistiklerde o havalide Türklerin ekseriyeti sabit olmuştur" dedik. Onu da kabul etmediler. "Edirne Rum olacaktır, çünkü biz böyle istiyoruz" dediler. İngiliz başvekili Loyt Corç daha ileri giderek Edirne'de Rumların ekseriyeti hâiz olduklarını bile iddia etti. Ve bir taraftan da yalancı çıkmak korkusuyla talep ettiğimiz tahkikatı reddetti. Evini barkını vahşi Yunan askerine karşı koymak isteyen köylüleri ezdiler ve ekserisini İstanbul'a muhacir olarak kaçmağa mecbur ettiler.

Yunanlılar Edirne vilâyetini almakla tâ Çekmece'ye, İstanbul'un dibine kadar sokuldular, vaziyeti müsait gördükleri anda İstanbul'a girer orada mutadları olan her türlü mezâlîmi icra edebilirler. Bahuşus ki biz ancak orada 700 asker bulundurmağa mezunuz ve bütün jandarmamız düşmanların kumandasına tâbi olacaktır. Halbuki Yunan İstanbul civarına istediği kadar asker ve top yığabilir. Zaten bundan sonra artık payitahtımız ve padişahın sarayı Rum toplarının menzili altındadır, orayı uzaktan topla döğmek her gün ellerindedir.

3. İzmir : Düşmanlarımız İzmir için tuhaf ve mütenakız bir suret-i tesviye bulmuşlardır.

Muahedenin 68'inci maddesi mucibince İzmir vilâyeti Türkiye'den ayrılan memleketler meyanındadır.

69'uncu maddeye göre İzmir vilâyeti Osmanlı hâkimiyeti altında kalıyor, fakat Türkiye işbu hakk-ı hâkimiyeti Yunanistan'a terk ediyor, ona mukabil (12) Osmanlı bayrağı mukaddemâ Girit'teki boyalı tenekeden bayrak gibi, İzmir hâriç kalelerinden biri üzerinde temevvüç edecektir. Görülüyor ki hakikatta İzmir'e hâkim olan Yunanistan'dır.

71'inci madde mucibince Yunanistan İzmir vilâyetinde istediği kadar asker bulundurabilecektir.

72'nci madde mucibince Yunanistan, evvelce İzmir'den gûya Türklere korkup kaçan Rum muhacirleri avdet ettikten sonra

(Rum istilâsı hasebiyle kaçan İslâm muhacirlerden hiç bahis yok) mahalli bir meclis için intihabat yaptıracaktır.

76'ncı madde mucibince İzmir vilâyeti Yunan gümrükleri idaresine tâbi bulunacak ve bu vilâyetle civar Osmanlı vilâyetleri hududu arasında Yunan gümrükleri bulunacaktır.

79'uncu madde mucibince evvelce Osmanlı teb'asından olan bütün İzmir vilâyeti ahalişi Yunan teb'ası addolunacaktır.

83'üncü madde mucibince 5 sene bâlâda mezkûr meclis İzmir'in Yunanistan'a ilhakına ekseriyet-i ârâ ile karar verebilecektir. (Bu madde mucibince meclisin Osmanlı hâkimiyetinin iadesi için karar vermek hakkı yoktur). Meclis isterse yine memleketi Yunan'a ilhak için ahali arasında dahî rey toplattırabilir.

Bunu müteakip 69'uncu maddeki lâfzi hâkimiyet-i Osmaniye kalkacaktır. Yani İzmir'de temevvüç edecek olan Osmanlı bayrağı indirilecektir.

İzmir'i Yunan'a vermek için düşmanlarımızın neden bu kadar uzun sözlere lüzum gördüklerini ve Edirne gibi orayı bir kalemde Rumlara vermediklerini anlamak için düşmanın İzmir'e tecavüzünden itibaren ora (13) ahalisinin âsâr-ı hamaset gösterdiklerini, galeyân-ı vatanperveranelerini ve bunun neticesi olarak düşmana karşı uzun mukavemeti hatırlamak lâzımdır. Düşmanlarımız böyle uzun ve mürâyâne cümlelerle ve İzmir kalelerinden birinin üzerine beş sene için Osmanlı sancağını çekilmeğe İzmir halkını iğfal edip müdafilerin ellerinden silâhlarını düşüreceklerini farzetmişlerdir.

İzmir vilâyeti halkının kahramanâne müdafaası bütün dünyada meşhur olduğundan âleme karşı "biz İzmir'i Yunan'a milletin arzusu hilâfına vermedik, Yunanistan ahalinin reyini topladıktan sonra oraya hâkim olacaktır" demek istiyorlar. Eğer bu rey toplamak meselesini derhal icra ettirseler biliyorlar ki halkın ekseriyet-i kahiresi Türk olduğundan Yunan İzmir vilâyetini temellük edemeyecektir. Bunun için Yunan'a beş sene mühlet veriyorlar ki o müddet zarfında İslâmları kısmen öldürsün, kısmen de tehcir etsin ve memlekette bu suretle Rum ekseriyeti hasıl olduktan sonra rey toplayıp her tarafa İzmirîlerin kendisini istediklerini ilân etsin!

Düşmanlarımızın İzmir'i Yunan'a vermekte ne kadar haksız olduklarını ispat için kendi kumandanlarından mürekkep olarak gönderdikleri hey'et-i tahkikiyenin raporunu zikretmek kifayet eder. Birer Amerikalı, İngiliz, Fransız ve İtalyan generalinden mürekkep

olan mezkûr komisyon 335 senesi sonbaharında Yunan mezâlimini tahkik etmiş ve raporunda mevad-ı âtiyeyi tasrih etmişti :

a. Mütarekeden beri Aydın vilâyetinde Hıristiyanların vaziyeti emin idi.

b. Yunan işgali bir vazife-yi temeddüniyeye benzeyeceğine bilâkis derhal bir fütühat ve ehl-i salıp muharebesi şeklini aldı. (14)

c. İzmir'de 15 ve 16 Mayıs sene 335 tarihlerindeki vukuatın mesuliyeti Yunan askeri kumandanlığına aittir.

d. Yunanlıların dahile yürüyüşleri anındaki kanlı vukuatın mesuliyeti Yunan hükûmetine aittir.

e. Menderes ovasındaki kanlı vukuatın sebebi haksız bir surette vukû bulan Yunan işgalidir.

f. Menemen kıtalinden yalnız Rumlar mes'uldür.

Bunlara binaen mezkûr rapor şu neticeleri çıkarıyor :

a. Asayiş muhafaza etmek bahanesiyle vuku bulan Yunan işgali bir ilhak mâhiyetini almış. Bu işgal asayiş ve sükûnetin iadesini imkânsız kılmaktadır.

b. Eğer işgal temin-i asayiş maksadıyla vukua gelmiş ise bununla Yunan askeri değil, müttefikin orduları tavzif edilmelidir. Yunan işgali ancak ilhak maksadıyla idame edilebilir.

Bu ilhak hukuk-u milliye düsturlarına mugayir olur. Zira işgal olunan mıntıkada İzmir ve Ayvalık şehirlerinin haricinde Türk nüfusunun Rum nüfusuna pek faik olduğu inkâr olunamaz.

Feveran eden Türk hissiyat-ı milliyesi o kadar kuvvetlidir ki memleketin Yunanistan'a ilhakını kabul edemez. Onu serfuru ettirmek için kuvvet istimal yani sefer ihtiyar etmek lâzımdır. Bunu da Yunan yalnız kendi kuvvetleriyle yapamaz. Görülüyor ki düşman kumandanları bile bizim İzmir vilâyetinde ekseriyeti haiz olduğumuzu ve orasını Yunan'a vermenin haksız olduğunu ilân ettiler. Buna rağmen düşmanlarımız orasını bizden ayırmaktan ve İslam ahaliyi Yunanlılara imha ettirmekten çekinmediler. (15) İzmir üzerindeki bütün hukukumuzdan maâda oranın Yunan'a verilmesi Garbi Anadolunun büyük bir kısmının iktisaden mahvını mutazammındır. Zira Denizli-Aydın-İzmir hattı bütün Menteşe ve Teke'deki mahsûlâtı harice nakletmekte olduğu gibi, Konya vilâyetinin ve Afyonkarahisar sancağının birçok mevadı Afyonkarahisar-İzmir hattı ve Balıkesir'in emtiası da Bandırma, Manisa-İzmir hattı vasıtasıyla İzmir'e naklonulur.

İzmir'i Yunan'a vermek ve İzmir vilâyetinin hudutlarına Yunan gümrükçüleri ikame etmek zikrettiğimiz havalinin hariçle münakalât ve ticaretini durdurmak demektir. Muahede ve bu babta bizim için ne kadar müsait şerait konursa konsun, Yunan bu ticareti mahvetmeyeceğine ve gümrük almayacağına dair ne kadar söz verirse versin bu sözünü tutmayacağında hiç şüphemiz yoktur.

Diğer taraftan Garbi Anadolu'da yetişen (incir, üzüm, pamuk, palamut, meyan kökü, zeytin, susam) gibi birçok mevadın kurutulması veya işlenmesi İzmir'de yapılır, İzmir hududuna gümrük vaz' olununca bütün bu sanayi ölmeğe ve mezkûr mevadı yetiştiren memleketlerimiz sefalete mahkûm olurlar.

4. Vilâyat-i Şarkiye — Buraları harpten evvel ve sonra kâhir bir Türk ve Kürt, yani Müslüman ekseriyetle meskündür. Buralarını Ermenistan'a vermek bütün o havali Müslümanlarını kıtale mahkûm etmek demektir. Zaten oralarını alamayacaklarını düşmanlarımız da biliyorlar. Bu şeraiti koymaktan maksatları evvelce söylediğimiz gibi buraların ahali tarafından Ermenistan'a terkedilmeyişini bahane edip bizden başka yerleri kendi hesaplarına koparmak, bizi İstanbul'dan taretmektedir. (16)

5. Kürdistan — Düşmanlarımızın iddiasına göre Kürtler arasında Osmanlı hâkimiyetinden çıkmak isteyenler varmış, bunun için muahedenin 62, 63, 64'üncü maddeleri mucibince imzayı müteakip 6 ay zarfında İngiliz, Fransız ve İtalyan murahhaslarından mürekkep bir komisyon kendilerine muhtariyet veya istiklâl verilecek yerleri tayin edecekmiş.

Kürt ekseriyetle meskûn olan Van ve Bitlis vilâyetlerini Ermenilere vermek ve oradaki Müslümanları öldürtmek isteyen düşmanlarımız diğer vilâyetlerdeki Kürtleri müstakil yapacağız bahanesiyle onları Suriye ve Irak havalisi gibi bizden tatlı vaatlerle ayırdıktan sonra memleketlerini feth ve kendilerini esarete giriftar etmek istiyorlar. Bu oyun pekçok kere oynandığı için artık inanan kalmamıştır. Halep, Şam, Musul, Bağdat ahalisinin İngiliz ve Fransızlardan çektiğini ve onlara karşı nasıl mücadele ettiğini gören Kürt vatandaşlarımızdan bir teki bu tuzığa düşmez.

—*Kanun-u Esasi, Ahkâm-ı Adliye ve Ekalliyetlerin Hukuku*—

Muahedenin 136'ncı maddesi mucibince İngiltere, İtalya, Fransa ve Japonya murahhaslarından mürekkep 4 kişilik bir komisyon, kapitülasyonlardan (bunlara uhud-u atika ve imtiyazat-ı ecnebiye dahi denir), müstefit olan sair müttelik ve bitaraf devletlerin birer

mütehassısının muavenetiyle bir "İslahat-ı Adliye. Lâyiha-yı Kanuniyesi" hazırlayacaklardır. Kapitülasyonların şimdiki ahkâm-ı adliyesi yerine kaim olacak olan bu lâyiha itmam edildikten sonra alâ-kadar düşman ve bitaraf devletlere bera-yı tasvip arz olunacak ve düvel-i muazzamaca kabul edilince biz onu bilâitiraz tatbikê mecbur tutulacağız. Bizim dahil olmadığımız bir komisyon tarafından adliyemizin islahı şer'an ve hukukan istiklâlimizin mahvı demektir; bunu kabul (17) edip muahedeye imzalarını vaz'edenler hukuk-u hilâfet ve saltanatı nasıl müdafaa ve vikâye etmiş oldukları cây-i sualdir.

Bu madde sarahaten halife ve sultanın hakk-ı kazasını elinden almıştır. Görüldüğü vechiyle bizim memleketimizde tatbik edilecek ve bizimle ecnebilerin aralarındaki davaları hâl ve fasledecek olan kavaninin izharı ve muhakimin şeklinin tâyini bize hiç sorulmadan tâ Japonya'ya varıncaya kadar dünyanın hemen bütün hükümetleri tarafından deruhte edilmiştir. Onlar bizim için ne kadar ağır ve kendileri için ne kadar müsait şerait koyarlarsa biz hepsine boyun eğmeğe mecbur olacağız, hiçbir millet düşmanları tarafından bu kadar hakir görülmemiştir.

Şimdiye kadar kapitülasyonlardan istifade eden devletlerin teb'ası ile bir Osmanlının her ne sebepten dolayı mahkimden birinde davası olsa o mahkemede mezkûr devletin sefaretinden bir memur bulunur idi. Ecnebi mahkûm olduğunda hükmün icrası bize ait olmayıp kendi hükûmetine ait idi. Meselâ ticaret davasını gaip eden ecnebi bir Osmanlıya tazminat vermeğe mahkûm olsa, paranın mahkûmdan alınabilmesi ve vermediği takdirde emvâl ve eşyasının haczı sırf o ecnebinin mensup olduğu hükûmetin müsaadesine tâbi olduğundan ekseriya hiç tazminat almak kabil olmaz ve Osmanlı müddei davayı kazandığı halde zarar ve ziyânını tazmin ettiremez idi. Cinayetlerde bile mahkûm edilen ecnebi hapis cezasını görmek için kendi hükûmetine teslim olunur ve hemen daima gayet ehemmiyetsiz bir mevkufiyetten sonra salıverilir idi.

Harbten evvel bu gibi imtiyazattan müstefit olan yalnız ekser Avrupa devletleri teb'ası idi, bunların adedi az ve bu devletlerin teb'asına geçmek Osmanlılar için gayet müşkil olduğundan mezkûr imtiyazat Osmanlı teb'asından (18) olanları pek o kadar izaç ve ızrar etmezdi.

Halbuki bundan sonra muahedenin 128'inci maddesi mucibince Osmanlı teb'asından olanlar düşmanlarımızdan veyahut bizden ayrılıp yeniden teşekkül eden devletlerden birinin tâbiyyetine istedik-

leri gibi girebileceklerdir. Ve bu tâbiyet tebdili meselesinde yalnız mezkûr devletin kavanini nazar-ı itibara alınacaktır. Yani hükûmet-i Osmaniyenin kavanini bu işe kat'iyyen mâni olamayacaktır.

Diğer taraftan muahedenin 261'inci maddesi mucibince imtiyaz-ı ecnebiye bütün düşmanlarımıza ve onlar meyanında bulunan Yunan, Ermenistan gibi küçük devletler teb'asına dahi teşmil edilecektir.

Binaenaleyh memleketimizdeki bütün Ermeni, Rum, Musevî hep beğendikleri bir devletin tâbiyetine geçmekte serbest olacaklar ve bir Müslümanın onlarla davası olduğunda Müslüman davayı kaybederse giydiği hüküm icra olunacak, yok Müslüman davayı kazarsa gayrı Müslimin giydiği hükmün icrası sırf kendi devletlerinin keyfine tâbi olacaktır.

Yine mezkûr 136'ncı maddede deniliyor ki, işbu Komisyon ister ise muhtelit veya müttehit bir usul-i adliyenin tesisini hükûmet-i Osmaniyenin fikrini istimzaç (1) ettikten sonra düşman devletlerine tavsiye edebilecektir.

Buradaki muhtelit kelimesinden maksat komisyonun ihzar edeceği ıslahat-ı adliye lâyihasının yalnız Osmanlı ve ecnebi arasındaki deaviye ve ecnebilerin hukukuna ait olması yani bu suretle memlekette biri Osmanlılara diğeri ecânibe veyahut ecânibin Osmanlılarla münasebâtına ait iki usul-i adliyenin bulunmasıdır. Müttehit kelimesi ise işbu komisyonun ihzar edeceği kavaninin herkese şâmil olması mânâsındadır. Hükûmet-i Osmaniyenin fikrinin (19) istimzacı meselesi sırf bu hususa ait olup asıl lâyiha hakkında bize beyan-ı fikretmek hakkı verilmemektedir.

Fakat iş bu kadarla da kalmıyor. Yukarıda mevzuubahs olan 136'ncı madde mucibince düşmanlarımız tarafından tâdil edilecek olan ahkâm-ı adliyenin ne şekilde olacağı ve yeni nizamnamenin bizim için eski mevaddan ne derece daha ağır mevadî ihtiva edeceği meçhuldür. Bizden istenilen şey mezkûr ahkâmı aynen kabul ve tatbik edeceğimize dair gözümüz kapalı olarak söz vermemizdir.

Şimdilik mütarekeden beri İstanbul'da yaptıkları gibi memleketimizin her tarafında dahi istediklerini tevkif ve hapsedebilmek için birkaç madde koymuşlardır. Şöyle ki :

(1) Bu bapta muteber olan Fransızca metinde *Consulter* kelimesi vardır. Bu kelime yalnız fikir istimzaç etmek manâsını ifade edip keyfiyet-i istimzacın hüküm ve karara tesir etmesi mevzuubahs olamaz.

Muahedenin 226'ncı maddesi mucibince düşmanlarımız "harp kavaninine mugayir bir surette hareket etti" diye bizden isteğini kendi divân-ı harplerinde mahkûm edebilecek ve hükümet-i Osmaniye mezkûr divan-ı harpler tarafından talep olunan herkesi memleketin neresinde bulunursa bulunsun tevkif edip onlara teslim mecbur olacaktır.

227'nci madde mucibince düşmanlarımız teb'asından birine karşı bir cürüm işlemiş olanlar o devletin divan-ı harbinde muhakeme olunacaklardır.

Eğer bir Osmanlı, muhtelit devletler teb'asına mensup insanlara karşı cürüm işlemiş ise o devletlerin zabitanından mürekkep bir divan-ı harpte muhakeme olunacaktır.

304'üncü madde mucibince bir Osmanlı ile düşman teb'asına mensup bir şahıs arasında aktolunan mukavelâtın fesih veya icrası meselesi düşman kavaninine göre hâl olunacaktır.

306 ve 309'(uncu) madde mucibince bir Osmanlı ile düşman ve yahut bizden ayrılan (20) devletlerden birinin teb'asına mensup bir şahıs arasındaki mukavelât yüzünden tahaddüs eden davalar, şahs-ı mezkûrun mensup olduğu devlet mehakiminde veya konsoloshanesinin mahkemesinde rü'yet olup bu hüküm Türkiye'de dahi aynen icra ve tatbik olunacaktır.

Muahedenin 144'üncü maddesi mucibince Emlâk-ı Metruke Kanunu lağvolunacaktır. Memleketi terketmeğe mecbur olan bilcümle gayr-ı Müslimler memleketlerine serbestçe avdet edebilecek ve diğer ellere geçen emlâk ve emvâlleri derhal kendilerine iade olunacaktır.

Bundan maksat bilhassa vilâyât-ı şarkiyedeki Ermenilerdir, halbuki Yunan istilâsı üzerine hicrete mecbur kalan Müslüman ahali için hiçbir kayıt yoktur, bu da düşmanlarımızın adaleti nasıl telâki ettiklerine bir misâldir.

Aynı madde mucibince Cemiyet-i Akvam her istediği yerde hüküm hey'etleri teşkil edebilecektir. Bu hey'etlerin her birinde Hükümet-i Osmaniye'nin ve mutazarrır olduğunu iddia eden adamın mensup olduğu cemaatın birer mümessili bulunacak ve hey'etin reisi Cemiyet-i Akvam tarafından tâyin olunacaktır. Eğer mutazarrır olan bir cemaat ise o cemaat kendi mümessilini tâyin edecektir. Bu hey'etler âtideki mukarreratı ittihaz ve Hükümet-i Osmaniye'yi onun tatbikine mecbur edebileceklerdir :

1. Münasip gördükleri her türlü tamirat ve inşaatın icrası ile bunun için lâzım gelen işçilerin ücreti Hükümet-i Osmaniye'ye ait olacak ve bunlar komisyonun tamirâtı emrettiği mahalde meskûn olan ırka mensup adamlar arasından intihap olunacaklardır.

2. Komoisyonun tahkikatı üzerine tehcirlerde methâldar olduğu anlaşılan herkesin teb'idi komisyonun selâhiyeti dahilindedir, bunların emvâli hakkında komisyon neye karar verirse o surette hareket olunacaktır.

3. 1 Ağustos 1914 tarihinden itibaren vârissiz vefat eden herkesin mirasının hükümet yerine onun mensup olduğu cemaate verilmesi.

4. 1 Ağustos 1916 tarihinden beri emvâl-i gayrimenkule üzerine vukubulan bilcümle muamelâtın ve bilhassa ferağ muamelâtının keenlemeyekûn addolunması. Bu gibi emval sahiplerine tazminat vermek lâzım gelirse işbu tazminatın itâsı Hükümet-i Osmaniye'ye aittir. Bu tazminat hasebiyle emval-i gayrimenkulenin eshab-ı sâbıkasına iadesi meselesi kat'iyen tehire uğratılamaz. Hakem hey'eti isterse mezkûr emvalin sâbık ve lâhik sahiplerinin aralarını bulmak ve mülk alınırken tesviye edilen mebalığın iadesi hususunda tarafeyni itilâf ettirmek hakkını haizdir.

Bu hey'etlerin bilcümle mukarreratı derhal lâzım-ül icra olup Osmanlı mehakiminin onlara zıt olan mukarreratı iptal olunur, mezkûr mukarrerat istinaf ve temyiz edilemez.

Bu madde yalnız gayrı Müslimler için yapılmıştır. Zira onlar cemaat halindedirler. Müslümanlar hükümetten gayrı bir cemaate mensup olmadıklarından bu madde aḥkâmı onlara şâmil değildir.

Binaenaleyh gayrı Müslimlerin uğradıkları bilcümle zayıat hükümet tarafından tazmin edilecek! Halbuki Rûsların çekilmesi üzerine emval ve emlâki mahvolan Vilâyat-ı Şarkiye ahali-yi Müslimesiyle Yunanlılar tarafından herşeyleri yağma ve ihrak edilen Garbi Anadolu Müslümanlarına hiçbir surette tazminat verilmesinden bahsedilmemiştir.

- 145'inci madde mucibince Osmanlı tâbiyetine mensup olan herkes kanun nazarında müsavi ve din farkı gözetilmeksizin herkes iktidarı dahilinde bulunan memuriyet ve makamları işgal edecektir.

Şimdiye kadar bize isyan etmeyen bilcümle cemaat efradına bu suretle (22) muamele edilmiş ve daima devletin en yüksek makamına, hatta vükelâliğe Rum ve Ermenilerden zevat getirilmiştir. Binaenaleyh bu maddenin konulması bilüzum idi. Fakat bunda düş-

manlarımızın diğeri bir maksatları var. Bu suretle devlet-i Osmaniye'nin idaresine istedikleri gibi müdahale etmek hakkını almak arzusunda dırlar. Bu sayede "siz gayrı Müslimlere kâfi derecede memuriyet vermiyorsunuz, binaenaleyh muahedeyi ihlâl ediyorsunuz" diye en mühim yerlere kendi casuslarını yerleştirmeye bizi mecbur edecekler.

Yine aynı madde mucibince sulhun imzasından nihayet iki seneye kadar ekalliyetlerin hukukunu muhafaza eden bir intihap kanununu düşmanlarımızın tasvibine arzetmeğe mecburuz.

Bu madde ile düşmanlarımız intihabat gibi sırf dahili ve en ehemmiyetli umurumuza müdahale bahanesini kendilerine ihzar etmektedirler.

146'ncı madde mucibince hükümet-i Osmaniye herhangi tâbiyetten olursa olsun tanınmış ecnebi darülfünun ve mekteplerinden mezun herkese Türkiye'de serbestçe icra-yı sanat etmek hakkını bahşedecektir.

Alelumum Avrupa'daki mekâtip ve darülfünunlar iki nev'i şahadetname tevzi eder. Biri kendi memleketinde diğeri de hariçte icra-yı san'at etmeye mezuniyet veren şahadetnamelerdir. Hariç için verilen şahadetnamelerin istihsalı fevkalâde kolay olup hariçte çalışacakları için hiçbir değeri olmayanlara dahî verilmesinde mahzur görülmemektedir. Bâdemâ bizim memleketimiz bu nevi şahadetnameyi haiz olanların tecemmugâhı olacaktır. Meselâ sıhhat-i umumiyyeyi muhafaza niyetiyle bile olsa hükümetimiz sudan bir şahadetname ile gelip tababet icra etmek isteyenlere mani olamayacak ve onları ehliyetlerini ispat için imtihana tâbi tutamayacaktır.

(23) Diğeri taraftan Osmanlı gençleri arasında ciddi çalışanların adedi azalacaktır. Zira bilâ müşkilât elde edilebilen ve aynı hukuku bahşeyleyen bir şahadetname dururken ahzı müşkül olan şahadetnameleri almaya kalkışanların adedi pek az olur. Zaten uzun müddet çalışıp sanatın cidden ehli olanlar memleketimize üşüşecek olan şarlatanlar arasında kendilerine iş bulamaz olacak ve dolayısıyla bizdeki mekâtib-i âliye muattal kalacağı gibi içimizde hakiki tahsil-i âli göreni dahî kalmayacaktır. Bu maddenin bize yüklediği şerait az çok medenî hiçbir memlekette tatbik edilmemektedir.

Ahkâm-ı Askeriye : Bahriye ve Havaiye

Muahedenin 102'nci maddesinden 269'uncu maddesine kadar, bize tahmil olunan şerait-i askeriyeden bahs olunmaktadır.

Bize bırakılan asker ve jandarmanın miktarı bervech-i zirdir :

1. Zât-ı şahanenin muhafâzasına memur zâbitan ve asâkir. Bu kıtanın miktarı mâbeyn erkân-ı askeriyesi ve erkân-ı harbiyesi heyeti de dahil olmak üzere (700) kişiden ibarettir. Bu adet gayetle câlip-i dikkattir. İtalya hükûmeti 1870 senesinde o vakte kadar papaların idaresi altında bulunan Roma şehrini zaptettiği vakit kendi esiri olan papayı sarayına kapamış ve maiyetinde ancak 700 asker bulundurmasına müsaade etmiştir. İngilizler de Dârülhilâfetüliislâmiye'yi 16 Mart 336'da işgal ettiklerinden, bâdema esirleri olan halifeye, kendisini Müslümanların papası telâkki ederek İtalyanların papaya verdikleri müsaadenin aynını bahşetmişler ve maiyetinde 700 kişilik bir kuvvet bırakmışlardır.

(24) 2. Erkân-ı Harbiye ve zâbitanı dahil olmak üzere asayiş-i dahiliyi ve gayrimüslim ekalliyetlerin hukukunu muhafaza için (35.000) kişilik jandarma kıtaatı.

3. Erkân-ı harbiye ve zâbitanı dahil olmak üzere (15.000) kişilik takviye kıtaatı. Bunlar icabında hudutların muhafazasında dahi kullanılabilir. Bu kıtaatın yalnız dağ topları bulunacaktır. Yani hazerî ve seferî cem'an (50.700) kişi taht-ı silâhta bulundurabileceğiz.

156'ncı madde mucibince memleketimizin bize kalan aksâmı muhtelif menatika taksim olunacak ve her muntıkada bir jandarma kıtası bulunacaktır. Bu kıtaatın top vesair eslihâ-yı feniyesi mevcut olmayıp yalnız tüfenk ve mitralyozu vardır. Bir kıt'aya mensup kuvvetler o kıt'aya tahsis edilen muntika haricine ancak 200'üncü maddede vezaifi tâdat olunan ve bidayette bahsi geçen beynelmüttefikin Kontrol ve Teşkilât Komisyonunun müsaade-yi mahsusasıyla çıkabilir.

Bir kıt'ayı teşkil eden efradın adedi bütün jandarma kıtaatı adedinin rubunu geçemez. 158'inci madde mucibince erkân-ı harbiye vesair zabitanın adedi umum jandarma kıtaatı adedinin yirmide birini tecavüz edemez. Küçük zabitanın adedi de umum adedin onikide birinden aşağı olacaktır.

159'uncu madde mucibince müttefik veya bitaraf devletlere mensup zabitan adedi Osmanlı zabitanının yüzde onbeşini tecavüz etmemek suretiyle jandarma teşkilâtına dahil olacaktır.

Mezkûr ecnebi zabitlerin milliyet itibarıyla nisbetini ve vezaifini 200'üncü maddede bahsolunan beynelmüttefikin kontrol ve teşkilât komisyonu tayin (25) edecektir.

160'ıncı madde mucibince bir mıntıka dahilindeki ecnebi zabitan hep aynı millete mensup bulunacaktır.

162'nci madde mucibince seferberliğe ait her türlü tedabir ve tertibat memnû olduğu gibi mezkûr kıtaatin adedini veyahut onlara yarayabilecek vesait-i nakliyyeyi tezyit ve takviye edebilecek bilcümle tedabir keza memnûdur. (Bu madde sayesinde düşmanlarımız memleket dahilinde her nev'i yol ve şimendifer inşasıyla onların taminini, otomobil ve kamyon işçileri ve istimalini men edebilirler).

165'inci madde mucibince gerek 35.000 kişilik jandarma kıtaati, gerek 15.000 kişilik takviye kıtaati her kıt'a için kendi mıntıkası dahilinde ahaliden gönüllü ve maaşlı olarak alınacak ve kıt'alardaki müslim ve gayrimüslimlerin nispeti mümkün mertebe her mıntıka dahilindeki nüfusları nispetinde olacaktır.

157'nci madde mucibince 15.000 kişilik takviye kıtaati bir kıt'aya muavenet edeceği taktirde eğer kuva-yı muavinenin adedi 5.000'i tecavüz ederse beynelmüttefikin kontrol heyetinin müsaade-yi mahsusası lâzımdır.

İşbu mevadı tahlil edersek zirdeki netayıç çıkarılır :

Evvelâ : Beynelmüttefikin Kontrol ve Teşkilât Heyeti memleketimizi münasip gördüğü veçhile mıntıka taksim edecektir, Bu mıntıka lâakal dört adet olacaktır. Zira 156'ncı madde mucibince bir kıt'a jandarmalarının mikdarı umum jandarma adedinin rubunu geçmeyecektir. Diğer taraftan 160'ıncı madde mucibince bir mıntıka dahilindeki ecnebi zabitanı hep aynı millete mensuptur. Binaenaleyh memleketimizde lâakal dört mıntıka oluşuna göre bu mıntıkalar ancak İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan (26) mıntıkları olacaktır. Şayet Amerika gibi büyük bir devlet hisse istediği takdirde ona dahi bir beşinci mıntıka ayırabilmek için, 156'ıncı maddede "her kıt'a bütün kıtaatin rubu miktarda jandarmadan teşekkül edecektir" denilmeyip balâda muharrer olan lâstikli bir ifade tercih edilmiştir.

Görülüyor ki memleketimizin zahiren bize bırakılan kısmında jandarma ve takviye kıtaati düşmanlarımız tarafından teşkil edilen bir Kontrol ve Teşkilât Heyetinin kumandası altına vaz'olunacaktır. Bu kıtaat içinde nüfusa göre gayrimüslim zabitan ve efrad ve her mıntıkada yüzde onbeş nisbetinde düşman devlete mensup zabitan bulunacaktır. Binaenaleyh Devlet-i Osmaniye'nin istiklâl ve hâkimiyetinden bahsetmek muhaldir. Zira hakikatte her mıntıkada bir düşman devletin zabitanı hâkim ve umumî kumanda bize değil fakat düşmanlarımıza ait olacağından muahede tatbik edildikten

sonra biz Türk ve Müslümanlar için bu memlekette hayat kabil olmayacaktır. Bütün Anadolu, Fransızlar idaresindeki Adana ve Yunanlılar işgali altındaki İzmir ve Bursa vilâyetlerine dönecektir. Rum ve Ermeni çeteleri meydanı boş bulup istedikleri cinayâtı irtikâpta serbest kalacaklardır.

153'üncü madde mucibince muahedenin tatbikinden nihayet üç ay sonra bälâdaki adetlerden fazla bulunan kıtaat terhis olunacaktır.

163'üncü madde mucibince işbu üç ay zarfında şimdiki mevcut jandarmalar yeni teşkil olunan kıtalara ithal ve fazlası terhis olunacaktır.

164'üncü madde mucibince Harbiye Nezareti devairindeki erkân, umera ve zabitan bälâda muharrer 50.700 asker ve jandarma adedine dahildir.

166'ncı madde mucibince efrat ve küçük zabitan lâakal 12'şer sene hizmet etmeyi taahhüt edeceklerdir.

Muahede mucibince teşkil olunan kıtaatta kalan zabitan kırkbeş yaşına kadar hizmet etmeyi taahhüt edeceklerdir. Kadroya dahil olan her zabıt (27) lâakal 25 sene hizmet etmeyi taahhüt edecektir (madde: 167).

Jandarma ve takviye kıtaatı kadrosuna dahil olmayan zabitan hizmet-i askeriyeden ihraç olunacak ve bâdemâ nazarı veya ameli hiçbir talim ve terbiye-yi askeriyeye iştirak edemeyeceklerdir (madde: 167).

168'inci madde mucibince zabitan için bir mektep ve küçük zabitan için de her mıntıkada birer mektep bulundurulacaktır.

Muahedenin 170'inci maddesi mucibince şehir ve köylerdeki polislerin, gümrükçülerin, orman bekçilerinin adedi harpten evvelki 1329 senesindeki miktarı geçemeyecek ve âtide bunların tezyidi nüfusun tezayüdüne tâbi olacaktır. Bu kabil memurunin tâyin, kumanda ve sevki jandarma için 165'inci maddede zikrolunan şeraite tâbi tutulacaktır (yani yine Kontrol Komisyonu.)

Osmanlı zabıta heyetinde dahî jandarmada olduğu gibi yüzde onbeş nisbetinde ecnebi memurin ve zabitanı bulunacaktır.

171 ilâ 177'inci maddeler eslihâ, cephane ve istihkâmların düşmanlara teslim ve tahribinden bâhistir.

181 ilâ 195'inci madde bahri ve havai mevadı ihtiva etmektedir. 7 ganbot ve 6 torpidodan maada bütün sefain-i harbiyemiz imha edi-

lecek ve elimizde kalan gemilerde torpil kovanı ile 77 milimetreden büyük top bırakılmayacaktır. Bizim için bu adetten fazla sefain-i harbiye inşa ve iştirası memnudur.

Bizde bulunan bilcümle tayyare, balon, müvellid-ül mâ yapmağa mahsus alet ve umur-u havaiyeye müteallik bilcümle mevad ve eşya düşmanlara teslim veya tahrip edilecektir.

(28) Şunu da ilâve etmek lâzımdır ki bulundurmamıza müsaade edilen gerek asker, gerek jandarmalar memleketin müdafaası veya hut müslim ahalinin himayesi için kullanılamaz. Bunlar kumandaları hasebiyle ancak düşman âmâline hizmet edecek kitle haline girecektir. Bunlar maaşlı asker olup maaşları dahi ecnebilerden mürrekkep ileride tafsilâtla bahsolunacak Maliye Komisyonu tarafından bizim paramızdan verileceğinden düşman âmâline hizmet etmek istemeyen zabitan ve efrad onlar tarafından kovulacak, neticede bu kıtaatta kalan Müslümanların cümlesi elyevm İstanbul'da düşman hesabına din ve milletdaşları aleyhine yürüyen mâhut birkaç gazeteci ve serseri derekesine inmeğe mecbur kalacak ve bu zillete katlanmayanlar biraz evvel dediğimiz gibi kıt'alardan çıkarılacaktır.

Şayet bizim hazine bu parayı veremeyecek kadar fakir düşer ise -ki pek muhtemeldir- bu kıtaat doğrudan doğruya ve açıktan açığa kendi din ve milletleri aleyhinde istihdam edilecek olan düşmanlarımızın ücretli silâhşorları derekesine düşeceklerdir.

Nazar-ı dikkata alınacak bir cihet de bize yalnız cebel toplarıyla mücehhez ancak 15.000 asker bırakılmasıdır. Bize mücavir olan Ermenistan vesair devletler bu gibi kuyudatla kat'iyyen mukayyet olmadıklarından hudutlarımız daima her isteyenin, hattâ en bîaman düşmanlarımızın bile bilcümle taarruzatına açık kalacaktır.

Teftiş ve Teşkilât Hey'etleri

196'ncı madde mucibince bâlâda muharrer ahkâm-ı askeriye, bahriye ve havaiyenin tatbiki, eşya-yı askeriyenin tahrip veya teslimine nezaret için bu baptaki bütün masarif hükümet-i Osmaniyyeye ait olmak üzere (29) düşmanlarımız tarafından teftiş ve teşkilât heyetleri tâyin olunacaktır. Bu heyetler teftiş ve teşkilâttan maada düvel-i müttefikanın âtide hakkımızda verecekleri askeri, bahri ve havai kararları Hükümet-i Osmaniye'ye tebliğ edeceklerdir.

197'nci ve 198'inci maddeler mucibince mezkûr hey'etler İstanbul'da ve memleketin her tarafında bütün devairi ve her istedikleri

yerleri teftiş, bütün vesaik ve evrakın kendilerine teslimini talep edebileceklerdir.

199'uncu madde mucibince bu hey'etlerin her türlü masarifi, teslim veya imha olunacak esliha vesairenin masarifi nakliye ve tahribiyesi dahil olmak üzere hükümet-i Osmaniye'ye aittir.

200'üncü madde Beynelmüttefikin Askeri Teftiş ve Teşkilât Komisyonunun hukuk ve vezaifini tayin ve tadat etmektedir.

İşbu Komisyon bir taraftan muahededeki ahkâm-ı askeriye'nin, asker adedinin tenkisine, esliha ve eşya-yı askeriye'nin teslimine, istihkâmatın tahribine nezaret edecek, diğer taraftan yeni teşkil olunan Osmanlı kuvâsının tanzimini ve tarz-ı istimâlini teftiş edecektir. Binaenaleyh teftiş hey'eti olarak zirdeki umuru deruhte edecektir :

A. 170'inci madde mucibince Türkiye'nin istihdam edebileceği gümrükçü, polis, orman bekçisi ve buna mümasil memurîn ve müstahdemîn adedinin tayini.

B. Hükümet-i Osmaniye'den esliha depolarının mevkii, istihkâmatın ve eslihasının miktar ve ehemmiyeti, esliha ve eşya-yı askeriye fabrikalarının mevkii ve ehemmiyeti hakkında malûmat ahzı.

C. Teslim olunacak esliha ve mevad-ı askeriye'yi tayin olunan mahallerde tesellüm ve muahede mucibince icrası lâzım gelen tahribata nezaret.

(30) Saniyen : Komisyonun teşkilât-ı devlet hakkındaki selâhiyeti bervech-i âtidir :

A. Hükümet-i Osmaniye ile birlikte yeni teşkil edilecek olan kuvvetlerin tanzimine iştirak, 156'ncı maddede bahsolunan mıntıkaları tayin, jandarma ve takviye kıtaatını muhtelif menatıka tevzi edecektir.

B. Mezkûr jandarma ve takviye kıtaatının suret-i istimalini kontrol edecek ve bunların suret-i tevziinde muvakkat tebeddülât husule getirmek maksadıyle Hükümet-i Osmaniye'ce vuku bulan metalibatı istima ve bu bapta mukarrerat ittihaz edecektir.

C. 159'uncu maddede mezkûr olan ecnebi zabitanın nisbetini ve suret-i istihdamını tayin edecektir.

201 ve 202'nci maddeler bu komisyona mümasil olan bahri ve havai komisyonların vezaifinden bâhistir.

Muahedenin 206'ncı maddesi mucibince 30 Teşrinievvel 334'te Mondros Adasında akt olunan mütarekenamenin (7, 10, 12, 13, 24) üçüncü maddeleri kemâken mer'i kalacaktır. İşbu mevadı bervech-i zir tahattur ettiriyoruz :

Madde (7) : Müttefikler emniyetlerini tehdit edecek vaziyet zuhurunda herhangi sevkulceyş noktasını işgal hakkını hâiz olacaklardır.

Madde (10) : Toros tünellerinin müttefikler tarafından işgali.

Madde (12) : Hükümet muhaberatı müstesna olmak üzere telsiz telgraf kablolarının İtilâf memurları tarafından murakabesi.

Madde (13) : Bahri, askeri, ticari mevad ve malzemenin men'i tahribi.

Madde (24) : Vilâyat-ı sittede iğtişâş vuhurunda mezkûr vilâyetlerin herhangi bir kısmının işgali hakkını İtilâf devletleri muhafaza ederler. (31)

Ahkâm-ı Maliye

231'inci madde mucibince İngiliz, Fransız, İtalyan mümessillerinden mürekkep bir Maliye Komisyonu teşekkül edecek ve bu komisyonda müşavir sıfatıyla bir de Osmanlı âzâ bulunacaktır. Bu komisyonun salâhiyeti zirdeki maddelerde tayin edilmiştir :

Madde 232 : Komisyon Türkiye'nin vâridatını tenezzülden vikaye ve tezyit için münasip gördüğü tedabiri ittihaz eder.

Maliye Nâzırı tarafından ihzar olunan Muvazene-i Maliye Kanunu evvelen bu komisyona arz olunur ve komisyonca kabul olunan şekilde Millet Meclisi'ne gönderilir. Bu Komisyonun rızası olmadıkça meclis bütçede tâdilât yapamaz.

Maliye Komisyonu bütçe ve malî kavanin ve nizamatin icrasına nezaret eder. İşbu nezaret Osmanlı Maliye Müfettişliği vasıtasıyla icra olunur. Bu hey'et-i teftişiyeye Maliye Komisyonunun emrine tâbi olup âzâları mezkûr komisyonun tasvibi ile tayin olunur. İşbu müfettişlik teftişatının icrası için hükümetten her türlü muaveneti talep edebilir ve tekâsülünü gördüğü maliye memurlarının cümlesini azlettirebilir.

Madde : 233 : Türkiye'nin muamelât-ı nakdiyesi Maliye Komisyonunun emri altındadır.

Madde 234 : Maliye Komisyonunun rızası olmaksızın dahili ve harici hiçbir istikraz aktolunamaz.

Madde 236 : Düyün-u Umumiyyeye terk olunan vâridattan maada Türkiye'nin bütün varidatı Maliye Komisyonunun emir ve tasarrufuna tâbidir. Komisyon bu varidatı şu surette sarf edecektir :

(32) 1. Evvelen : Maliye Komisyonunun maaşat ve masarifatı.

Saniyen : Muahedenin imzasından sonra Türkiye'de ipka olunacak düşman askerinin iâşe vesair masarifi.

Salisen : Mütarekenin aktından beri (30 Teşrinievvel 334) me-malik-i Osmaniye'de bulunan düşman işgal kıtaatının masarifatı, Suriye vesaire gibi bizden ayrılan yerlerdeki işgal kuvvetlerinin masarifi dahi tarafımızdan tesviye edilecektir. Mezkûr yerlerdeki masarif bâdema oraya sahip olacak devlet tarafından ihtiyar edilmiş ise bize tazmin ettirilmeyecektir.

Meselâ : Yunan'a kalan İzmir vilâyetindeki Yunan ordusunun masarifatını biz tediye etmeyeceğiz. Fakat İstanbul'da bulunan ve İzmir vilâyeti haricinde harekât icra eden Yunan kıtaatının masarifatı tarafımızdan tediye olunacaktır.

Suriye'yi fetheden İngiliz ve Adana'daki Fransız ordularının masarifi bize ait olup, Fransızlara verilen Suriye'de Fransız ordularının masarifi bize ait değildir. Mezkûr masarifatın mikdarı ve bizden suret-i tahsili Maliye Komisyonu tarafından tayin olunacaktır.

Şunu da ilâve etmek isteriz ki gayet kanaatkâr olan kendi askerini bu kadar müşkülâtla besleyebilen bu fakir millet, bâdema her sabah çay, tereyağı, bal ve her taamda birkaç nevi etli yemek yiyen, şarap ve her türlü müskiratı bol bol içen ve bizi ezmek için memleketimize gelen düşman askerini beslemeğe mecbur kalacaktır. Bunun bizlere ne kadar giran geldiğini bertafsil izaha hacet yoktur.

Rabian : Memleketimizde teşekkül edecek olan bilcümle komisyon ve teftiş hey'etlerinin maaşat ve masarifiyle tahrip olunacak istihkâmat ve sevkülceş nokta-i nazarından mühim yol ve şimendiferlerin masarifi tahribiyesi, düşmanlara teslim olunacak eslihamızın masarifi nakliyesi ilâh...

(33) 2. İşbu mebalig tesviye edildikten sonra Türkiye'nin bâki kalan vâridatından düşmanlarımız teb'asının harp esnasında gördükleri zarar ve ziyanların tazmini için lâzım gelen mebalig ifraz olunacaktır. 317'nci madde mucibince (düşman teb'ası) tâbiri zirdeki eşhas ve müessesata şâmidir :

Evvelen : Düşman teb'ası olan bilcümle eşhas, müessesat, şirket, cemiyet ve ilâh...

Saniyen : 1 Ağustos 330'dan evvel düşman himayesi tahtına girmiş olan eşhas ve müessesat.

Salisen : Düşman teb'asından eşhas ve hey'etler tarafından kontrol edilen Osmanlı müessesat-ı maliye, sînâiye ve ticariyesiyle, düşman teb'asının alâkadar olduğu bu gibi bilcümle müessesata.

Rabian : Düşman teb'a ve mahmîlerinin alâkadar oldukları bilcümle dinî müessesatla mektepler.

Buna mukabil muahedenin 289'uncu maddesi mucibince düşman mêmâlik ve müstemlekâtındaki bilcümle Osmanlı teb'asının mal, mülk, müessesatıyla Osmanlılar tarafından kontrol edilen müessesatın, düşmanlarımız tarafından zapt, müsadere ve tasfiyesi bizce kabul edilecektir. Bu muamelât düşman memleketin kavanin ve nizamatına tabî olacaktır.

235'inci madde mucibince Tuna Komisyonunca talep olunan bilcümle tazminatı itâya mecburuz.

Bâlâda muharrer masarifat tediye edildikten sonra Türkiye'nin varidatından kalan mebalîğ (eğer kalırsa) 232'inci maddede zikredildiği vechile Maliye Komisyonunun rıza ve murakabesi tahtında Hükümet-i Osmaniye'nin ihtiyacatına sarf olunacaktır.

(34) 237'nci madde mucibince son istikraz-ı dahili ve alelumum harp esnasında alınan paralara bâzı vâridat karşılık göstermek suretiyle edilen taahhüdât keenlemeyekûn addolunacaktır. Yani istikraz-ı dahilinin faiz ve re'sûlmalı eshabına tediye edilmeyecektir.

239'uncu madde mucibince Maliye Komisyonunun rızası olmadan Hükümet-i Osmaniye, Osmanlı ve ecnebi kimseye maden, yol, şimendifer vesaire gibi hiçbir imtiyaz veremeyecektir.

240'ıncı madde mucibince: Türkiye'den ayrılan yerlerde bulunan ve Hükümet-i Osmaniye veyahut hazine-i hassaya ait olan bilcümle emval ve emlâk o memleketi tehasüp eden devletin bilâ tazminat malı olacaktır.

246'ıncı madde mucibince Düyûn-u Umumiye tarafından kendine ait olan vergilerin doğrudan doğruya tahsili usulü mümkün mertebeye tevsi ve Maliye Komisyonunun tensibiyle kendine ait olmayan vergilere dahî teşmil edilebilecektir.

Maliye Komisyonunun tensibiyle tarholunacak yeni vergilerin her seferinde Düyün-u Umumiye tarafından tahsili meselesi mezkûr komisyonca tetkik edilecektir.

Rüsûmat müdür-i umumîsinin azl ve nasbı Maliye Komisyonuna aittir.

247'nci madde mucibince Maliye Komisyonu isterse elyevm Düyün-u Umumiyyeye terk olunan rüsûma mukabil Türkiye'nin bütün varidatını Düyün-u Umumiyyeye karşılık gösterebilir .

Bâlâda muharrer ahkâm-ı maliye tetkik edildiğinde görülüyor ki : düşmanlarımızın teşkil ettikleri Maliye Komisyonu tamamen Osmanlı Maliye ve Nafia Nezaretlerinin yerine kaim oluyor. Ve Meclis-i Mebusan ve Ayânın hukuk-u maliye ve iktisadiyesine dahî sahip oluyor. Binaenaleyh bu ahkâma göre Meclis-i Mebusan ve Ayânın vücudu bir lâfz-ı bimânâdan ibarettir.

(35) Bizim tarafımızdan verilen vergilerin sarfı hususunda bizim hiçbir reyimiz kalmadığı gibi, memleketimizin hazain-i tabiiyesinden olan maden ve ormanlarımızın işletilmesi veyahut şimendifer, liman, rıhtım, yol vesaire inşası gibi hukuk ve menafi tamamen elimizden alınıyor. Bu nevi imtiyazatın itası Maliye Komisyonuna ait olduğundan tabii bundan sonra düşmanlarımızın amâline hizmet etmeyen Müslümanlara imtiyaz verilmesi ihtimali yoktur. Olsa olsa ecnebler bu gibi teşebbüsâtta Türkleri gündelikçi halinde ve en adi işlerde kullanarak esaretimizi bir kat daha teyid ederler.

Fakat asıl mühim ve bizim için mühlik mesele bütçemizin düşmanlarımız tarafından tanzim edilmesi keyfiyetidir.

Düşman ordularını besledikten, ecnebilere muhtelif nâm ve bahane ile bizim gibi fakir bir milletin itâsından âciz olduğu mebalîği tediye ettikten sonra geriye kalan parayı kendi menfaatimize muvafık bir surette sarfa me'zun olsa idik yine bizim için bir âti-i bairle belki ümid-i halâs mevcut olabilirdi. Belimizi doğrultmamızdan fev-kâlhâd tevahhuş eden müvesvis İngiltere buna müsaade etmiyor ve Hükümet-i Osmaniye'nin bilcümle masarifini Meclis-i Milli'nin hukukunu gaspederek Maliye Komisyonuna tayin ettiriyor!

Zaten muahede'nin ahkâmı tetkik edilince doğrudan doğruya düşmanlarımızın müdahale etmedikleri bir Maarif Nezareti ve Ziraat Nezaretinin teşvikat-ı ziraiye kısmı kalıyor. Fakat düşmanlarımız bütçemize hâkim olmaları itibariyle memleketin refah ve terakkisini temin edecek olan o kısımlara da müdahale edip her türlü teali gayretlerimize mâni olmak hakkını elde ediyorlar.

Mâlum olduğu veçhile İngiltere ve Fransa'nın müstemlekelerinde başlıca endişeleri yerlilerin okuyup tenevvür etmeleri ve bu suretle esaretlerini terk etmeleridir. Bundan maksatları aşıkârdır: tahsil gören ve münevverânı (36) kesir olan bir millet ecnebi boyunduruğunu çekemez. Binaenaleyh bu Fransız ve İngilizler bu suretle müstemlekelerinde hâkimiyetlerini temin ederler.

Bu kadar zengin olan Mısır'da, iptidai, tâli ve âli tahsil gayet fakir olan bizim memleketimizden çok geridir. Mısır'da on milyondan fazla nüfus için gayet geri kalmış bir sultan mektebi vardır. Hindistan'da keza 250 milyonluk bir nüfus için biri Hindülara, diğeri Müslümanlara mahsus olmak üzere iki sultani vardır. Bu memleketlerde tahsil görmüşler ancak birer suretle Avrupa ve İstanbul'a gidebilmiş olanlardır. Onlar da memleketlerine avdetlerinde birçok tazyikat ve takibâta mâruz kalırlar. Cezair ve Tunus'ta dahi yerli halkın tahsili hemen hemen hiç mesabesindedir. Meğer ki ahaliyi Fransızlaştırmak, Katolikleştirmek için gençler ruhbân tarafından açılan Fransız mekteplerine devam etmiş olsun!

Maliye Komisyonu bizim bütçemizin tanzimi ânında bilhassa maarifimizi mahva çalışacak ve bunun için mekteplere sarf olunan paraları mümkün mertebe tenkis edecektir. Bizim memleketimizde yaşayan gayri Müslimlerin ayrıca mektepleri olduğundan ve maarif hissesinin toptan doğruca onlara verilmesi mukarrer bulunduğundan onların çocukları tahsillerine serbestçe devam edebilecektir. Bu suretle on onbeş sene sonra maarif nokta-i nazarından Müslimlerle gayri Müslimler arasında o kadar büyük bir fark zuhur edecektir ki memleketin bütün yüksek işleri gayri Müslimlerin eline geçecek ve bizler yalnız rençberlik gibi işlerle geçinmeğe mecbur kalacağız.

İngiltere bu siyaseti daha muahede imza edilmeden tatbika başlamıştır. Londra'da intişar eden (*Muslim Outlook*) gazetesinde okunduğuna göre İngiliz bendesi olan İstanbul Hükümeti Avrupa mekteplerinde okuyan Türk çocuklarının derhal Dersaadet'e avdetini emir ve bu emre icabet etmeyenlere ebeveynleri tarafından para irsâlini men'etmiştir.

(37) Ahkâm-ı İktisadiye ve Ticariye

261'inci madde mucibince harpten evvel imtiyazât-ı ecnebiyeden (kapitülasyon) istifade eden bilcümle devletlerin teb'ası bunlardan kemâken istifade edeceği gibi Yunanistan, Ermenistan ve düşmanlarımızın müttefiki bulunan bilcümle devletlerin teb'ası dahi bundan müstefit olacaktır. Bu harb esnasında hemen bütün dünya bize

karşı harbe girdiğinden bilcümle ecnebi teb'asına karşı pek ağır imtiyazât bahşetmek mecburiyetinde kalyoruz.

İmtiyazât-ı ecnebiyenin adli kısmından ahkâm-ı adliyyeyi tetkik ederken bahsetmiştik. Şimdi bunların iktisadi kısmına geçelim :

Harpten evvel kapitülasyonlardan istifade eden ecnebilerin vergi vermediği taktirde emvâl ve emlâki haczolunamaz idi. Binaenaleyh bunların vergi vermeleri sırf kendilerinin veya sefaretlerinin insafına kalmış idi. Meselâ, tüccarları temettu vergisini, maarif, tarik bedeli vesaire gibi vergileri vermezlerdi.

Bâdemâ memur olmayan bütün gayri Müslimlerin düşman tâbiyetine girmeleri tabii olduğundan ve bunlar meyanında emlâk ve arazi sahibi bulunduğundan emlâk, temettu, âşâr, ağnam vesaire gibi vergilerin itâsı sırf bizlere Osmanlı tâbiyetinde kalan Müslimlere münhasır tutulacaktır. Bu müsavatsızlığın sekiz on sene sonra Müslümanları ne hale sokacağı artık tasavvur edilsin!

Aşâr ve ağnam veren Müslüman köylüsü bu vergilerden muaf olan Ermeni ve Rum köylüsünden gittikçe daha fakirleşecek ve yavaş yavaş arazisini ve hayvanâtını onlara satıp ecir sıfatıyla maiyetlerinde çalışmağa mecbur kalacaktır; keza Müslüman tüccarları temettu vesair vergileri vermeyen (38) gayri Müslim tüccarların rekabetine dayanamayıp birer birer iflâs edecekler. Bahusus ki düşman Maliye Komisyonu bizim maarifimizin inkişâfını men ve hâlî hâzırda mevcut vesait-i tedrisiyemizi imha için bu faslın masarifini mütemadiyen tenkis edeceğinden Müslüman halk, gayri Müslimlerden pek cahil kalacak ve binaenaleyh vergilerin haksız ve gayri-müsavi sûrette tevziinden hsl olan nevakısını maarifini ilerletmek suretiyle telâfi edemeyecektir.

Zaten muahedenin 264'üncü maddesi Osmanlı teb'asına tahmil edilen vergilerin ecnebi teb'asına dahi tahmil edilip edilmemesinin Maliye Komisyonunun reyine tâbi olduğunu tasrih etmektedir. Bu ecnebi komisyon, hey'et vesaire ile düşman askerinin gerek maaşatı ve gerek sair bilcümle masarifi bize ait bulunacağından yeniden birçok vergilerin tarhını icabettirecek ve bu vergilerin yükü yalnız Müslüman omuzlarına çökecektir.

İmtiyazât-ı ecnebiyenin bütün düşmanlarımıza teşmilindeki birinci mahzur budur. İkinci mahzur ise gümrük tarifelerine ait olup aynı derecede mühimdir.

Mâlûm olduğu vechile biz memleketimize giren eşyadan istediğimiz miktar ve surette gümrük resmi alamayız. Memleketimizin

böyle fakir kalmasının başlıca sebebi budur. Bu hususu biraz izah etmek isteriz :

Bir milletin zenginleşmesi için ziraat, sanayi ve ticaretinin inkişâf etmesi lâzımdır. Halbuki, bunların bizde inkişâfını imtiyazât-ı ecnebiyenin gümrüklere ait kısmı tamamen men'etmektedir, şöyle ki:

A. *Ziraat* : Memleketimiz bir ziraat memleketidir. Köylümüzün zenginleşebilmesi ve dolayısıyla toprağını islah edip gittikçe fazla mahsül alabilmesi veyahut mütemadiyen fazla toprak ekebilmesi için (39) yetiştirdiklerini hiç olmazsa kendi memleketimiz dahilinde kârlı bir fiatla satabilmesi lâzımdır; bu ise harpten evvel kâbil olmadığı gibi bundan sonra dahî muahede tatbik olunursa mümkün değildir. Zira, Amerika, Romanya, Rusya ve Avustralya gibi arazisi mümbit olan yerlerden hububat İstanbul vesair büyük şehirlerimizin piyasasına, vesait-i nakliyenin kolaylığına binaen pek ucuz fiatla vâsıl olup satılabilmektedir. Bizim köylümüz dahî mahsûlatını o fiata satmağa mecbur kaldığından daima fakir kalmağa ve dolayısıyla evvelce söylediğimiz gibi vesait-i istihsaliyesini islah edip ecnebi köylülerle rekabet edebilecek bir hale gelmek imkânından ebediyen mahrum kalmaktadır. Bizim vaziyetimizde bulunan Fransa, Almanya ve İtalya hükümetleri bizim gibi kapitülasyon kuyudâtıyla mukayyet olmadıklarından hariçten gelen mahsûlât-ı ziraiyeye kendi köylülerini müreffeh bir surette yaşatabilecek bir miktarda gümrük tarh etmekte ve böylelikle kendi halkının ve dolayısıyla bütün memleketin zenginleşmesine imkân bulmaktadır.

B. *Sanayi* : Hâlihâzırdaki sanayinin esası olan buhar makinesi bütün Avrupa'nın Napolyon muharebeleriyle meşgul olduğu bir zamanda ikmâl edilmişti. O vakit memleketi istilâya uğramamış ve harp gavailinden azâde kalmış bir İngiltere var idi. Bu sayede İngiltere yalnız başına sanayiini islah ve buhar makineleriyle işleyen lâyuât fabrikaları herkesten evvel tesis edip sulh avdet edince bütün dünya piyasalarına her memleketin dahilinde imâl olunan emtiadan daha pek ucuza mâl olan kendi emtiasını sokmuş ve azim miktarda servet kazanmıştır.

İngiliz emtiasının bu istilâsına karşı yavaş yavaş her memlekette bir aksülâmel husûle gelmiştir. Evvelden kurulmuş zengin fabrikatörlerin elinde bulunan fabrikalara karşı yeni tesis edilen fabrikaların sekiz (40) on sene geçmeyince kârlı bir surette rekabet edemediği anlaşılınca Amerika başta olmak üzere Almanya, Fransa, Avusturya ve ilâh. derhal hudutlarından giren eşyaya ağır gümrük

resmi vâz'edip dahil-i memlekette fabrika yapmak isteyenler için müsait bir saha hazırlamışlar ve bu sayede bütün Avrupa memâlikinde bilhassa Amerika ve Almanya'da sanayi hayret verecek bir surette terakki edebilmiştir. Biz ise maateessüf Kanuni Sultan Süleyman tarafından bahşolunan ve gittikçe ecânip tarafından súi istimal edilen imtiyazât-ı ecnebiye hasebiyle gümrük resmimizi ecnebilerin rızası olmadan arttıramamakta idik.

Bu yüzden sair milletlerden gittikçe geri kalıp fakirleştik. Yüz sene evvel biz sanayii en mükemmel ve ahalisi en zengin olan memleketlerden idik, hemen her şehrimizin kendine mahsus ve bütün cihanca mergup bir nevi mâmulâtı var idi. Rize'nin bezleri, Kastamonu'nun bakır mamulâtı, Suriye'nin ipekli kumaşları, halılarımız, sevahilimizde inşa olunan gemilerimiz, her evde kadınlarımızın dokudukları kumaşlar, ilâh... pek meşhur idi.

Fakat bâlâda arzolunan esbap dolayısıyla bunlar yavaş yavaş hârice sürülemez olduğu gibi dahilde bile pek zayıf bir gümrük vererek giren ve cesim fabrikalarda imâl olunmak hasebiyle pek ucuza mal olan eşyaya rekabet edemez oldular ve halıcılık kısmen müstesna olmak üzere sanayimiz birer birer sönmeğe başladı. Ve gittikçe fakirleşerek şimdiki halimize geldik. Gümrüklerimiz bu halde kaldıkça da memleketimizde sanayii inkişaf ettirip yine değil eski zenginliğimiz, fakat bir parça refah bile elde etmemiz imkânsızdır. Vaktiyle Amerika ve Almanya'nın gümrük vaz'etmeden yalnız İngiliz rekabetine karşı koyamadıkları halde biz nasıl bütün dünyanın rekabetine karşı koyabiliriz. Şunu da tasrih etmek isteriz ki, (41) Japonya'nın terakkiyatı orada mevcut olan kapitülasyonların ilgasını müteakip başlamıştır.

C. *Ticaret*: Ziraat ve sanayi inkişâf edemeyince tabiidir ki bunların husule getirdikleri servetin mübadelesinden ibaret olan ticaret dahi sukut eder.

Muahedenin 263'üncü maddesi bu gümrük rüsumunun tezyit veya tenkisinin sırf Maliye Komisyonuna ait olduğu tasrih etmektedir. Halkımız bu suretle zarar görüp fakirleştikçe kendisine her teşebbüsündeki adem-i muvaffakiyetlerin tevliht ettiği yeis ve nevmidi ile büyük bir atâlet gelip her türlü gayret ve fikri teşebbüs kendisinden çekilmiş ve esefle görülen şimdiki hal ve vaziyet hâsıl olmuştur. Millet fakirleştikçe devlet dahi fakirleşeceğinden, nafia, maarif, sıhhiye gibi umur parasızlık yüzünden gittikçe ihmâl edilmiş ve nihayet Müslüman ve Türkler sair milletlerden pek cahil ve memleketimiz yol ve vesait-i nakliye hususunda sair memleketlerden pek

geri kaldığı gibi sıtma ve verem gibi birçok hastalıkların tevessüüne meydan verilmiştir.

Nüfusumuzun dahi mütemadiyen azalması başta geçinmenin gittikçe güçleşmesine, ahval-i sıhhiyenin bozulmasına ve düşmanlarımızın eser-i tezviratı olan birçok harici ve dahili muharebâta âtfedilmelidir. Mâmafih şu da unutulmamalıdır ki mütemâdi muharebelerimiz olmasa bile ziraat ve sanayiın sönmesi yüzünden nüfusumuz yine azalmağa mahkûm idi. Zira, geçinecek vesait bulamayan halkımızın çoğalınca hicrete mecbur kalması tabiidir. Ezcümle bu hâl kendini Trabzon vilâyetinde ve bilhassa Lâzistan sancağında göstermektedir. Toprağın yetiştirdiği keten ve nebatat-ı nesiciyeyi ecnebi fabrikalarının rekabeti yüzünden vasi mikyasta kumaşa tahvil edemeyen halkın en faâl ve müteşebbis kısmı harpten evvel geçinmek için Rusya'ya hicret etmekte idi. (42) Bu bâpta bu kadar tafsilât vermektен maksadımız evvelâ gümrük meselesinin âtimiz için ne kadar esaslı bir mesele olduğunu izah etmek, saniyen düşmanlarımız tarafından işaa ve aramızda bulunan bedhâhân tarafından tekrar edilen Müslüman ve Türklerin gerek din, gerek ırk hasebiyle kabiliyetsiz oldukları iddiasını red ve bu surette kırılmak istenilen kuvve-i maneviyemizi takviyedir.

Bu iddianın butlânını ispat edecek bir delil de Hıristiyan vesair Avrupa akvamı ile aynı irka mensup olan İrlanda adasının hâlidir. Elyevm İrlanda her hususta İngiltere'den pek geri kalmış olduğu gibi bundan seksen sene evveline kadar dokuzbuçuk milyon nüfusa mâlik iken şimdi ancak dörtbuçuk milyon halkı güçlülükle besleyebilmesidir. Kendi boyunduruğuna karşı daima isyan eden bu ada ahalisini mahvetmek için İngiltere gümrüklerin lâğvı çaresine müracaat etmiş ve meramına ermiştir. İngiltere kendi sanayiini Avrupa'nın Napolyon muharebeleri esnasında fevkalâde ileri götürdükten sonra hemen bütün halkını sanayi ile geçindirebileceğini anlayınca fabrikalarına köylüler arasında bol bol amele tedarik edebilmek için ziraatini mahva karar vermiş ve gümrüklerini ilga etmiştir. Toprağı pek mümbit olan memleketlerin hububatı İngiltere'ye ucuzca girince geçinemeyen köylüler fabrikalara koşmağa mecbur olmuşlardır. Tabii sanayi hususunda İngiltere derecesine vâsıl olmuş bir memleket olmadığından fabrikalar ecnebi rekabetinden korkmamakta idiler. Fakat İrlanda'da iş berakis olmuştur. Orada İngilizler maden imtiyazını ve fabrika açmak ruhsatını pek müşkilâtle itâ etmekte olduklarından ahali hep ziraatla geçinmek zorunda idi. Gümrükler lâğvolup Amerika buğdayı yerlilerin yetiştirdiğinden daha ucuza satılmağa başlayınca halkın ekseriyet-i azimesini teşkil eden köy-

lüler arasında müthiş bir sefalet (43) başgösterip memleketin hemen her tarafı dilenci ile doldu ve neticede pek vâsi mikyasta muhaceret başgösterdi. Seksen sene evvel dokuzbuçuk milyon halk besleyen bu ada eğer tabii bir surette inkişaf etseydi, bugün lâakâl Avrupa'nın sair yerlerinde olduğu gibi, onun ikibuçuk misli nüfusa mâlik olurdu, bineanaleyh İngiliz desisesi oradan hiç olmazsa onbeş ilâ yirmi milyon kişiyi hicrete mecbur etmiş ve kendine karşı daima hâl-i isyanda bulunan bu halkı ezmiş oldu. İrlandalıların İngilizlere karşı hissettikleri kin ve nefretin birinci sâiki bu hâldir.

Muahedenin 262'nci maddesi ecnebi devletlere bizde posta şubeleri açmak ve binaenaleyh postalardan alacağımız vâridatı rekabetleriyle tenkis etmek hakkını vermektedir.

Bütün bu tafsilâttan çıkarılacak hülâsa şudur :

Ma'zatealâ muahede tatbik edilecek olursa :

1. Bizden ayrılıp İngiliz ve Fransız boyunduruğuna düşen Arap dindaşlarımızdan maadâ Edirne, İzmir, Antep, Urfa, Erzurum, Trabzon, Van, Bitlis vilâyetlerimizdeki ahali-i İslâmiye, Rum ve Ermeni gibi en gaddar düşmanlarımızın zir-i idaresine girip zemin ve zamanın müsaadesine göre kâh tedricen, kâh toptan imha edilecek tirlir.

2. Hilâfet-i İslâmiye ve Saltanat-ı Osmaniye'nin makarrı olan İstanbul şehri düşmanlarımızın taht-ı işgalinde kalacağından gerek İslâmiyet, gerek Osmanlılığın imhası için düşmanlarımızın esirleri olan halife ve padişahı ve cebren mevkii-i iktidara getirdikleri kendilerine satılmış vükelâsını diledikleri gibi kullanıp her zaman şimdi yaptıkları gibi Müslüman'ı (44) Müslüman'a, Türk'ü Türk'e kırdıracaklar ve Yunan gibi bir düşmanın ordusunu halifenin esaretinden bilistifade halife ordusu olarak gösterip cahil ahaliyi iğfale çalışacaklardır.

3. Memleketimizin güyâ bize bırakılan aksamını şimdilik dört ve ilerde icabederse beş ve daha fazla mıntıkaya taksim edip her birinde, jandarmada ve takviye kıtaatı tesmiye ettikleri kıtaatta bulunduracakları zabitan vasıtası ile oradaki kuvve-i icraiyyeye hâkim olup maiyetinde hiçbir kuvve-i müsellâha kalmayan Osmanlı memurininin, hükümetinin ve mahalli ahalinin her türlü hukukiyle oynayabilecekler.

4. Cem'an 50.000 kişiye balığ olan jandarma ve takviye kıtaatının şehirlerdeki polislerin, gümrükçülerin ve orman bekçilerinin umumî kumandası ve suret-i tevzi ve istimallerinin tayini düşman

teftiş ve teşkilât heyetlerine ait olacağından ve her yerde gerek ec-nebi gerek yerli gayri Müslim zabitlerin en mühim mevakii işgal edeceğinden ve memleketin her kısmına münasip görülünce düşman kıtaatı sevkedileceğinden Müslümanlar için adalet ve rahat ümit etmek mühal olduğu gibi silâhı elinden düştükten sonra düşmanlarımız tarafından tertip edilecek muntazam katliamlardan dahi kurtulmasının çaresi yoktur. Diğer taraftan hükümet-i Osmaniye lâfzının da mânâsı kalmayacaktır. Zira bu hükümete tâbi olan ancak yediyüz kişilik zat-ı şahanenin muhafaza kıt'ası bulunacaktır.

5. İntihabat, hakk-ı kaza, tevzi-i adalet gibi dahili her hususu-muza düşmanlarımızın karışmak hakkı olacağından her vakit onlar diledikleri gibi bizi iz'âç edebileceklerdir.

Müslimlerle, dileyince düşman teb'ası olabilen gayri Müslimler arasındaki deavide daima Müslimler zarar göreceğinden bizler onlara karşı dava (45) ikamesine cür'et edemeyip daima onların tehdidat ve taarruzatına boyun eğmeğe mecbur kalacağız.

6. Memleketin bütün vergilerini yalnız biz vereceğimizden gayri Müslimlerden fakir düşüp birkaç sene geçmeden bütün arazi, çiftlik, emlak ve ticarethanelerimizi onlara satıp ecirleri sıfatıyla maiyetlerinde çalışmağa mecbur kalacağız. Bu sayede İngiltere ve Fransa bütün dünyaya: "İşte görüyor musunuz? Müslümanlarda asr-ı hâzıra göre yaşamak kabiliyeti yoktur. Halifenin memleketinde bile Müslümanlar hep gayri Müslimlerin eciri oluyorlar. Binaenaleyh biz bütün Müslüman memleketlerini fethetmek hakkını haiziz." diyebileceklerdir. Gümrük resimlerini menafiimize muvafık bir surette vaz' etmekte serbest olamadığımızdan memleketimizin imar ve islahı kâbil olamayacak ve düşmanlarımıza İslâmiyetin, milletleri sefalet ve tereddiye sevkettiği hakkındaki teranelerini bir kat daha bilâper-vazâne bir surette tekrar etmek fırsatı verilecektir.

7. Bütün vergiler yalnız bizim tarafımızdan verildiği halde bu suretle hâsıl olan mebalîğın sarfında gerek hükümet gerek Millet Meclisi'nin hiçbir hak ve reyî olmayacak ve bu paralar düşmanlarımızın teşkil ettikleri Maliye Komisyonu tarafından kendi menfaatleri uğrunda ve bizim zararımıza olarak kullanılacaktır. Toprağımızın bütün hazain ve serveti, ormanlar ve madenler, şimendifer, yol, liman vesaire imtiyazatı ancak bu komisyon tarafından tabiatıyla düşmanlarımıza verilecektir.

Bütün bu düşman komisyon, hey'et, zabitan ve asakirinin maaşât vesair bilcümle masrafı bize ait olacaktır ve muhakkak surette bu fazla masraf birçok yeni vergi ihdasını icap ettirecektir.

Maarif ve sıhhiye gibi en mübrem ihtiyacat-ı beşeriyeden olan umur için (46) para sarfı düşmanlarımızın müsaadesine mütevakıf olduğu cihetle gayri Müslimlerin sıhhat ve maarifine bakıldığı halde bizimki bililtizam pek geri ve metruk bırakılacaktır.

Harb esnasında zarardide olan düşman ve teb'amızdan gayri Müslimlerin zarar ve ziyanlarının tazmini bize ait olduğu halde ev ve tarlaları harap ve hayvanları yağma edilen Müslümanlara hiçbir surette tazminat itâ edilmeyecektir.

Bir millete karşı bu kadar ağır muameleye ve onu mahvetmek için bu kadar mürâyâne ve şen'i vesaite, asar-ı sâbıkânın hiçbirinde hiçbir kavme karşı müracaat edilmediği gibi bu kadar ezici şerait Afrika'nın yamyamlarına bile tahmil olunamaz.

Bu tetkikattan sonra hatıra iki sual gelmektedir :

1. Düşmanlarımız bizi neden bu derece mahvetmek istiyorlar?
2. Bizi mahvetmeğe karar verdikten sonra neden böyle mürâyâne ve uzun vesaite müracaat edip hükümet-i Osmaniye'yi doğrudan doğruya lâğv ve Anadolu ahalisini kılıçtan geçirmiyorlar?

Düşmanlarımızın bu suretle hareketi gayet tabiidir. Zira :

Evvelen : Bilhassa İngiltere ve Fransa'nın servetini yapan; lordların, bankerlerin, büyük fabrikatörlerin hatır ve hayale sığmaz o servet ve dârâdlarını husule getiren müstemlekât ahalisinin ezici boyunduruk altında mütemadiyen çalışmasıdır. Müstemlekât ahalisi ekseriyetle Müslüman olduğundan yegâne müstakil İslâm devleti olan hükümet-i Osmaniye'yi mahvetmek istiyorlar. Altı asırdan beri Hilâfet-i İslâmiye'yi ele alan Türkler daima âlem-i İslâmın başı ve kılıcı olarak Hıristiyanlığa karşı koydular. Onlar dünyada durdukça sair Müslümanlarda azçok halâs ümidi kalması ve bu (47) ümidin ilerde tahakkuk etmesi imkânı mevcut bulunması Avrupalıları titretmektedir. İslâm teriyle hayat-ı sefihânelerini idame edenler bu seferki fırsatı kaçırmayıp artık ebediyen Türkleri ortadan kaldırmaya karar vermişlerdir.

Saniyen : Böyle uzun ve mürâyâne vesaite müracaat etmeden imhamız düşünülüp mütarekenin bidayetinde Fransızlarla Ermeniler Adana'da, Maraş'ta ve Urfa'da Rumlar İzmir'de, İngilizlerle Ermeniler Kars, Ardahan, Batum'da işe koyuldular ise de artık ezilmiş ve uyuşmuş zannettikleri Türklerin birden her yerde silâha sarılıp kahramanâne müdafaaları karşısında işin bu suretle görüle-

meyeceğini idrak eden düşmanlarımız bir taraftan işgal ve riya tarikini tutarak "Biz Türklere düşman değiliz, onlara hep hüsn-ü muamele ederiz." demeğe, diğer taraftan İstanbul'u işgal ile kendi emirlerine tâbi bir hükümeti mevki-i iktidara getirip Türkleri ve Müslümanları birbirine kestirmeğe başladılar. Ondan sonra aynı hükümete bu menhus muahedeyi imza ettirip güyâ akılları sıra bu suretle bütün memleketimiz üzerine bir hakk-ı tesahup kazandılar.

Düşmanlarımızı böyle riya yolunu tutmaya sevkeden ikinci bir sebep de : harp esnasında işgal edilip onlara bunca asker ve para veren Hint Müslümanlarının galeyânıdır.

Üçüncü bir sebep olarak : bütün mahkûm milletleri kurtarmaya azmetmiş olan Bolşevikliğin onlar için gittikçe korkunç bir şekil almasıdır.

Bilhassa bu iki sebep yüzünden İngiltere kendi askerini bize karşı pek teenni ile sevkedip bütün işi Yunanlılara bırakmaktadır. (48) Diğer taraftan İngilizlerin Mısırlılara oldukça vasi müsaadatta bulunup onlara istiklâl vermek mecburiyetinde kalması ne kadar sıkışmış olduklarına bir delil teşkil ettiği gibi, bütün Müslümanlar için Avrupa esaretinden kurtulmak ümidini belirtmiştir. Altıyüz yıllık bir saltanatın koca bir Türk milletinin hâtime-i şan ve hayatı demek olan meş'um muahedenin ahkâm-ı esasiyesini enzar-ı millete arz ediyoruz.

Bir millet istiklâl-i haysiyet ile yaşayabilir; hür ve müstakil olan bir millet devlet teşkil eder. İstiklâl insanların evsaf-ı esasiyesindedir. Ona mâlik olmayan bir kavim ne hayatını ne namusunu muhafaza edebilir. Ve nihayet mahv ve munkariz olur. Öteden beri âlem-i İslâmı ve Türkiye'yi mahva kastetmiş olan Avrupa bu muahede ile maksadına erişmiştir. Hayf sadhezar hayf ki Osmanlı devletine mensubiyet iddia eden hilâfet ve saltanata hizmet ettiğini ilân eden Ferit Paşa hükümeti kendi eliyle hilâfet ve saltanatın esaret ve inkırazını ve koca bir milletin izmihlâlini imzalamıştır.

Fakat Türk milleti esareti kabul etmeyecektir. Çünkü hür ve müstakil olan adam kendi rızasıyla kulluğa bhusus garp kapitalizminin kulu olmağa razı olamaz. Bu sebepten Anadolu ve Türk milleti istiklâlini muhafaza edecek ve galebe çalacaktır. Çünkü Hak onun tarafındadır.